

**Tarımsal Ekonomi ve Politika
Geliştirme Enstitüsü**

**Durum Tahmin
AYÇİÇEĞİ
2023**

TARIMSAL EKONOMİ ve POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ
TEPGE

Durum ve Tahmin
AYÇİÇEĞİ
2023

Hazırlayan
Peruze BOZER

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Müdürlüğü
peruze.pinar@tarimorman.gov.tr

TEPGE YAYIN NO: 392

ISBN: 978-625-94245-8-3

©TEPGE

Her Hakkı Saklıdır.

HAZİRAN/2024

İletişim:

Tarım ve Orman Bakanlığı
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı, 06800,
Çankaya/ANKARA

Telefon: 0312 287 5833

Faks: 0312 287 5854

Bu rapor TEPGE'nin izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz. Raporun bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazara aittir.

Kapak sayfasında kullanılan fotoğraf Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından düzenlenen “2017 yılı Tarım ve İnsan Fotoğraf Yarışması” na aittir.

(<http://www.tarimormaninsan.com/img/9-tarim-ve-insan-fotograf-yarismasi/genel/ikincilik-odulu-irfan-cimen.jpg>)

ÖNSÖZ

Enstitümüz araştırmacıları tarafından hazırlanan ‘‘Durum ve Tahmin’’ raporları; bir yandan temel bilgi ve veri tabanı oluşturulmasını sağlarken, diğer yandan da sektördeki gelişmeleri yakından izleyerek sektör paydaşlarını bu gelişmelerden zamanında ve doğru bir şekilde haberdar ederek bilgilendirmeyi amaçlamaktadır.

Bu raporlarda dünya ve Türkiye’de; bitkisel ürünlerin bir önceki yıla ait üretim, kullanım, ihracat, ithalat, yılsonu stokları ve fiyatlarında ortaya çıkan gerçekleşmeler ‘‘Durum’’; içinde bulunulan yıla ait gerçekleşen fakat tam netleşmeyen gelişmeler ‘‘Tahmin’’; bir sonraki yıla ait muhtemel gelişmeler ise ‘‘Öngörü’’ adı altında sistematik olarak incelenmektedir.

Türkiye’de yağlı tohum üretiminin yetersizliğinin yanı sıra bitkisel yağ tüketim potansiyeli ve buna bağlı olarak her yıl ithalata ödenen döviz tutarları düşünöldüğünde; temel politikaların oluşturulmasında bu rapor önemli katkılar sağlayacaktır.

Raporu hazırlayan Sayın Peruze BOZER’e emeklerinden dolayı teşekkür eder, raporun sektör paydaşlarına faydalı olmasını dilerim.

Dr. Uğur İLKDOğAN
Enstitü Müdür V.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iv
1. DÜNYADA DURUM (2021/22)	1
1.1. Ekim Alanları, Verim ve Üretim	1
1.2. Arz ve Kullanım	1
1.3. Ayçiçeği ve ayçiçek yağı fiyatları	4
2. DÜNYADA TAHMİN (2022/23)	5
2.1. Ekim Alanları ve Üretim	5
2.2. Arz ve Kullanım	5
2.3. Ticaret.....	6
3. DÜNYADA ÖNGÖRÜ (2023/24)	7
3.1. Ekim Alanları ve Üretim	7
3.2. Arz ve Kullanım	7
4. TÜRKİYE’DE DURUM (2021/22)	8
4.1. Ekim Alanları, Verim ve Üretim	8
4.2. Arz ve Kullanım	9
4.3. Ayçiçek Yağı Arzı ve Kullanımı	10
4.4. Ticaret.....	11
4.5. Fiyatlar.....	12
5. TÜRKİYE’DE TAHMİN (2022/23)	14
5.1. Ekim Alanları, Verim ve Üretim	14
5.2. Ticaret.....	14
5.3. Fiyatlar.....	15
6. TÜRKİYE’DE ÖNGÖRÜ (2023/24)	16
6.1. Ekim Alanları ve Üretim	16
6.2. Fiyatlar.....	16
6.3. Ticaret.....	16
7. TÜRKİYE’DE YAĞLIK AYÇİÇEĞİ POLİTİKALARI.....	17
EK TABLOLAR	18
KAYNAKLAR.....	37

TABLO DİZİNİ

Tablo 1. Dünya ayçiçeği tohumu arzı ve kullanımı.....	2
Tablo 2. Dünya ayçiçek yağı arzı ve kullanımı.....	3
Tablo 3. Türkiye ayçiçeği tohumu arzı ve kullanımı.....	9
Tablo 4. Türkiye ayçiçek yağı arzı ve kullanımı	10
Ek Tablo 1. Dünyada başlıca yağlı tohumların arzı ve dağılımı.....	18
Ek Tablo 2. Dünyada başlıca bitkisel yağların arzı ve dağılımı.....	19
Ek tablo 3. Dünyada ayçiçeği tohumunun ülkelere göre dağılımı.....	20
Ek tablo 4. Dünyada ayçiçek yağının ülkelere göre dağılımı.....	21
Ek Tablo 5. AB (28)'de başlıca yağlı tohumlar	22
Ek Tablo 6. Dünya ayçiçek tohumu ve ayçiçek yağı fiyatları.....	22
Ek Tablo 7. Türkiye'nin ayçiçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve küspe ithalat miktarı....	23
Ek Tablo 8. Türkiye'nin ayçiçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve küspe ithalat değeri.....	24
Ek Tablo 9. Türkiye'nin ayçiçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve küspe ihracat miktarı.....	25
Ek Tablo 10. Türkiye'nin ayçiçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve küspe ihracat değeri....	26
Ek Tablo 11. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği tohumu ithalat miktarı	27
Ek Tablo 12. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği tohumu ithalat değeri.....	27
Ek Tablo 13. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek tohumu ihracat miktarı.....	27
Ek Tablo 14. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek tohumu ihracat değeri.....	28
Ek Tablo 15. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağı ithalat miktarı	28
Ek Tablo 16. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağı ithalat değeri.....	28
Ek Tablo 17. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağ ihracat miktarı	29
Ek Tablo 18. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağ ihracat değeri	29
Ek Tablo 19. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ithalat miktarı.....	29
Ek Tablo 20. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ithalat değeri.....	29
Ek Tablo 21. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ihracat miktarı.....	30
Ek Tablo 22. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ihracat değeri.....	31
Ek Tablo 23. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek küspesi ithalat miktarı.....	31
Ek Tablo 24. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek küspesi ithalatı değeri.....	31
Ek Tablo 25. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği küspesi ihracatı miktarı.....	32
Ek Tablo 26. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği küspesi ihracatı değeri.....	32
Ek Tablo 27. Türkiye'de yıllar itibarıyla ayçiçeği üretim, ekim alanı ve verimi.....	32
Ek Tablo 28. Türkiye'de yağlık ayçiçeği üretici fiyatları.....	33
Ek Tablo 29. Türkiye'de ayçiçek yağı tüketici fiyatları.....	33
Ek Tablo 30. Türkiye'de illere göre yağlık ayçiçeği üretim, ekim alanı ve verimi.....	34
Ek Tablo 31. Dış ticarete konu olan ayçiçeği ve ürünlerinin GTİP kodları.....	36

GRAFİK DİZİNİ

Grafik 1. Ülkelere göre ayçiçeği üretimi (2021/22).....	1
Grafik 2. Ülkelere göre ayçiçeği yağı üretimi (2021/22).....	2
Grafik 3. Dünya ayçiçeği tohumu fiyatları.....	4
Grafik 4. Dünya ayçiçek yağı fiyatları.....	4
Grafik 5. Ülkelere göre ayçiçeği üretimi (2022/23).....	5
Grafik 6. Ülkelere göre ayçiçeği yağı üretimi (2022/23).....	5
Grafik 7. İllere göre yağlık ayçiçeği üretimi.....	8
Grafik 8. Türkiye'nin ayçiçek tohumu ithalatı.....	11
Grafik 9. Türkiye'nin ham ayçiçek yağı ithalatı.....	12
Grafik 10. Türkiye'nin rafine ayçiçek yağı ihracatı.....	12
Grafik 11. Türkiye'de ayçiçeği tohumu üretici ve ayçiçek yağı tüketici fiyatları.....	13
Grafik 12. Dünya ve Türkiye'de ayçiçeği tohum fiyatları.....	13
Grafik 13. Dünya ve Türkiye'de ayçiçek yağı fiyatları.....	13
Grafik 14. Türkiye'de ayçiçeği tohumu üretici ve borsa fiyatları (TL/kg).....	15

HARİTA DİZİNİ

Harita 1. Türkiye'de ayçiçeği ekim alanları.....	14
--	----

ÖZET

Durum: 2021/22

- Dünyada ayçiçeği tohumu üretimi 28,5 milyon ha alanda yapılmıştır.
- Dünya ayçiçeği tohumu üretimi bir önceki sezona göre %16,4 oranında artarak 56,8 milyon tona çıkmıştır.
- Dünya ayçiçeği tüketimi (kırma ve diğer kullanım) 51,3 milyon ton olmuştur.
- Dünya ayçiçeği ihracatı 3,9 milyon tona çıkmıştır.
- Dünya ayçiçeği bitiş stoku bir önceki sezona oranla %223 oranında artmıştır.
- Dünya ayçiçek yağı arzı 31,3 milyon ton, ihracatı ise 11 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.
- Ayçiçeği tohumu CIF (Cost, Insurance and Freight) fiyatları bir önceki pazarlama yılına göre %11,4 oranında, ayçiçek yağı FOB (Free on Board) fiyatları ise %24 oranında artmıştır.
- Türkiye’de 901 bin ha alanda 2,4 milyon ton ayçiçeği üretimi yapılmış olup, ayçiçeği verimi ortalama 268 kg/da’dır.
- Türkiye’nin toplam tohum ihtiyacı 6,1 milyon ton olup, ihtiyacın %38,9’u yurtiçi üretimden karşılanmıştır.
- Türkiye’de yağlık ayçiçeği tohumu ithalatı 639 bin ton, ham ayçiçek yağı ithalatı ise 1.304 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

Tahmin: 2022/23

- Dünyada 28 milyon ha alanda ayçiçeği tohumu üretimi yapıldığı tahmin edilmektedir.
- Dünya ayçiçeği tohumu üretiminin bir önceki sezona göre %7,9 oranında azalarak 52,4 milyon tona düşeceği tahmin edilmektedir.
- Dünya ayçiçeği tüketimi (kırma ve diğer kullanım) 55,9 milyon ton olarak tahmin edilmektedir.
- Dünya ayçiçeği ihracatının bir önceki sezona oranla %8,2 artarak 4,2 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir.
- Dünya ayçiçeği bitiş stoklarının bir önceki sezona göre %48,4 oranında azaldığı tahmin edilmektedir.
- Dünya ayçiçek yağı arzının 36,7 milyon ton, ihracatının ise 14 milyon ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.
- Ayçiçeği tohumu CIF fiyatlarının bir önceki pazarlama yılına göre %28,4 oranında, ayçiçek yağı FOB fiyatlarının ise %33,2 oranında azaldığı tahmin edilmektedir.
- Türkiye’de 980 bin ha alanda 2,5 milyon ton ayçiçeği üretimi yapıldığı, ayçiçeği veriminin ise ortalama 260 kg/da olduğu tahmin edilmektedir.
- Türkiye’nin toplam tohum ihtiyacının 9,3 milyon ton olduğu ve tohum ihtiyacının %27,1’ini yurtiçi üretimden karşılandığı tahmin edilmektedir.
- Türkiye’de yağlık ayçiçeği tohumu ithalatının 993 bin ton, ham ayçiçek yağı ithalatının ise 1,9 milyon ton olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Öngörü: 2023/24

- Dünya ayçiçeği ekim alanlarında bir önceki sezona göre %1,3, üretiminde ise %8,4 oranında artış olacağı öngörülmektedir.
- Dünya ayçiçeği üretimindeki en büyük azalışın (%21,9) Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleşeceği öngörülmektedir.
- Dünya ayçiçek yağı üretiminin bir önceki sezona oranla %2 artarak 22 milyon tona ulaşacağı öngörülmektedir.
- Dünya ayçiçeği tohumu ihracatının %26,9 oranında, ayçiçek yağı ihracatının ise %1,6 oranında azalacağı öngörülmektedir.
- Dünya ayçiçek yağı tüketiminin %5,1 oranında artacağı öngörülmektedir.
- Türkiye'de ayçiçeği üretiminin %13,8 oranında azalarak 2,2 milyon ton olacağı öngörülmektedir.

1. DÜNYADA DURUM: 2021/2022

Dünyada ayçiçeği üretimi 2020/2021 pazarlama yılında yaşanan covid-19 ve akabinde Rusya, Ukrayna, AB gibi ayçiçeği üretiminde lider olan ülkelerde çiçeklenme döneminde gerçekleşen kuraklığın etkili olduğu düşüşün ardından, 2021/2022 pazarlama yılında %16,4 oranında artarak toplam 56,8 milyon tona yükselmiştir. Aynı pazarlama yılında bir önceki pazarlama yılına oranla ekilen alanda %6,7, verimde ise %8,7 artış gerçekleşmiştir.

1.1. Ekim alanları, verim ve üretim

Ayçiçeği yağ, küspe ve biyodizel amaçlı kullanımı ile önemli yağlı tohumlardan birisidir. Dünyada üretilen ayçiçeği tohumunun büyük bir kısmı yağ için işlenmekte, geri kalan kısmı ise çerezlik olarak tüketilmektedir.

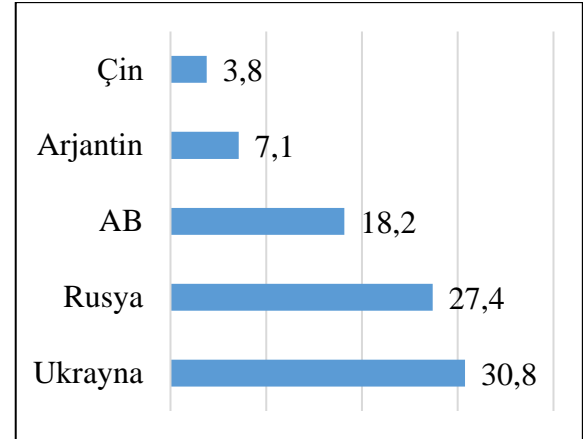
Dünyada 2021/2022 pazarlama yılında toplam 611 milyon ton yağlı tohum üretimi gerçekleştirilmiş ve bu üretimin %9,3'ünü ayçiçeği tohumu oluşturmuştur. 2021/2022 pazarlama yılında dünyada toplam 28,5 milyon ha alanda ayçiçeği ekimi yapılmıştır. Aynı sezonda dünya ayçiçeği üretimi bir önceki sezona göre %16,4 oranında artarak, 56,8 milyon tona yükselmiştir (Ek Tablo 1).

Ayçiçeği tarımı dünyada en fazla Rusya, Ukrayna, AB-28 ve Arjantin'de yapılmaktadır. Dünya ayçiçeği üretiminin %83,5'i bu ülkeler tarafından gerçekleştirilmektedir. USDA verilerine göre 2021/2022 pazarlama yılında gerçekleştirilen toplam 56,8 milyon ton ayçiçeği üretiminin 15,5 milyon tonu Ukrayna, 17,5 milyon tonu Rusya, 10,3 milyon tonu AB ve 4 milyon tonu ise Arjantin tarafından sağlanmıştır (Ek Tablo 3).

Üretimde 2021/2022 pazarlama yılında gerçekleşen bu artışta, temel üretici ülkelerden olan Ukrayna'daki ayçiçeği üretiminin bir önceki sezona oranla %24,1'lik artışının etkili olduğu tahmin edilmektedir. Bunun yanında Rusya'nın ayçiçeği üretimi bir önceki sezona göre

%17,4 oranında, AB'nin %16 ve Arjantin'in ise söz konusu sezonda %24,7 oranında artmıştır (Ek Tablo 3). Ekim alanlarındaki ve üretimdeki yükselişin bir diğer etkeni olarak covid-19 sonrası artan talep ve uygulanan fiyat politikalarının etkili olduğu söylenebilir.

Grafik 1. Ülkelere göre ayçiçeği üretimi (% 2021/2022)

Kaynak:USDA (Erişim tarihi: 04.01.2024)

Arjantin'de ayçiçeği hasadı Rusya ve Ukrayna'da arzın azalma periyodu ile aynı zamana denk gelmektedir. Bu nedenle, bu üç ülkenin bir üretim sezonu içerisinde ayçiçeği arzında sürekliliğin sağlanmasında önemli rol aldığı söylenebilir.

1.2. Arz ve kullanım

2021/2022 pazarlama yılında önceki sezona oranla başlangıç stokunda yaşanan %14,6'lık azalışa rağmen, üretimde %16,4, ithalatta ise %38,7 oranında gerçekleşen artışla birlikte dünya ayçiçeği tohumu toplam arzı %15,1 oranında artarak 63,1 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 1).

Ayçiçek yağı dünyada palm, soya ve kanola yağından sonra kullanılan en önemli bitkisel yağdır. Dünyada 2021/2022 pazarlama yılında toplam 207 milyon ton bitkisel yağ üretimi gerçekleştirilmiş ve bu üretimin %9,5'ini ayçiçek yağı üretimi oluşturmuştur (Ek Tablo 2).

Dünyada üretilen ayçiçeği tohumunun yaklaşık %90'ı yağ için işlenmekte olup ortalama yağ verimi %43'tür. Geriye kalan küspesi ise hayvan yemi olarak değerlendirilmektedir.

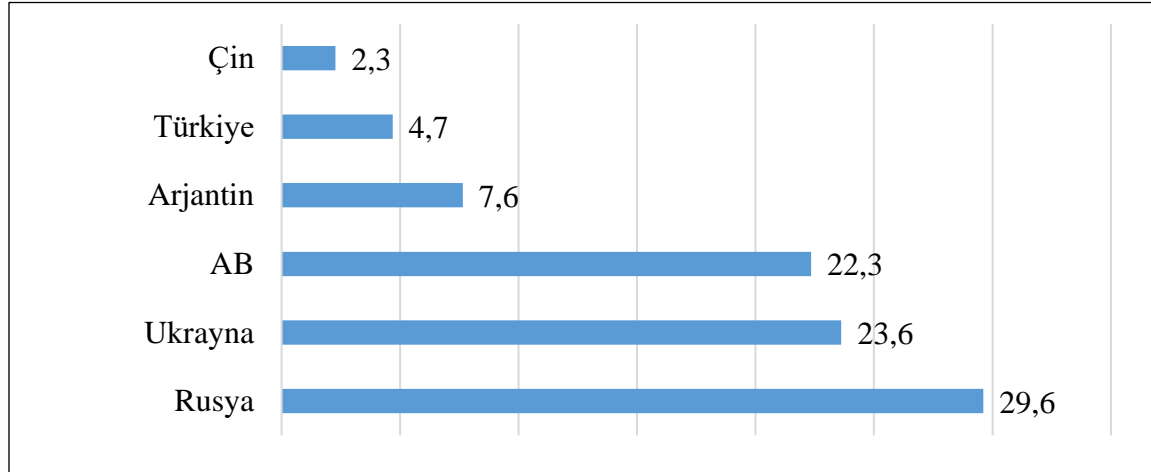
Tablo 1. Dünya ayçiçeği tohumu arzı ve kullanımı (milyon ton)

	2019/20	2020/21	2021/22 (Durum)	2022/23 (Tahmin)	2023/24 (Öngörü)
ARZ					
Başlangıç Stokları (1 Eylül)	2.777	2.880	2.459	7.944	4.099
Üretim	53.799	48.835	56.858	52.377	56.800
İthalat	3.343	2.735	3.795	3.991	2.906
Toplam Arz	59.919	54.450	63.112	64.312	63.805
KULLANIM					
İhracat	3.687	2.900	3.922	4.234	3.094
İşlenen (ezme)	49.397	44.957	46.688	51.286	52.374
Diğer Kullanım	3.955	4.134	4.568	4.693	4.452
Bitiş Stokları (31 Ağustos)	2.880	2.459	7.944	4.099	3.885
Toplam Kullanım	59.919	54.450	63.112	64.312	63.805

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.01.2024)

Not: Pazarlama yılı 1 Eylül/31 Ağustos dönemini kapsamaktadır.

Grafik 2. Ülkelere göre ayçiçek yağı üretimi (% , 2021/2022)

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.01.2024)

Dünyada ayçiçeği üretiminde lider olan ülkeler ayçiçek yağı üretiminde de lider konumdadır. USDA verilerine göre 2021/2022 pazarlama yılında gerçekleşen 19,6 milyon ton ayçiçek yağı üretiminin 5,8 milyon tonu Rusya, 4,6 milyon tonu Ukrayna, 4,3 milyon tonu AB ve 1,5 milyon

tonu Arjantin tarafından gerçekleştirilmiştir (Ek Tablo 4).

2021/2022 pazarlama yılında ayçiçeği tohum üretiminin ve kırma kapasitesinin artmasıyla birlikte ayçiçek yağı üretimi de bir önceki sezona göre artmıştır. 2020/2021 pazarlama yılında dünya ayçiçek yağı

toplam arzı 31,5 milyon ton olarak gerçekleşirken, 2021/2022 pazarlama yılında ithalattaki %0,4 ve üretimdeki %3,7 oranında yaşanan artışa rağmen, başlangıç stoklardaki %32,2 oranında gerçekleşen düşüşe bağlı olarak, %0,7 oranında azalarak 31,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Dünya ayçiçek yağı arzı ve kullanımı (Milyon ton)

	2019/20	2020/21	2021/22 (Durum)	2022/23 (Tahmin)	2023/24 (Öngörü)
ARZ					
Başlangıç Stokları (1 Eylül)	2.418	2.922	1.980	2.646	3.098
Üretim	21.149	18.967	19.661	21.598	22.048
İthalat	11.733	9.650	9.685	12.442	12.227
Toplam Arz	35.300	31.539	31.326	36.686	37.373
KULLANIM					
İhracat	13.471	11.327	11.077	14.051	13.824
Tüketim	18.907	18.232	17.603	19.537	20.543
Endüstriyel Tüketim	938	955	992	1.020	1.035
Gıda Tüketimi	17.886	17.199	16.528	18.429	19.402
Yemlik Tüketim	83	78	83	88	106
Bitiş Stokları (31 Ağustos)	2.922	1.980	2.646	3.098	3.006
Toplam Kullanım	35.300	31.539	31.326	36.686	37.373

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.01.2024)

Not: Pazarlama yılı 1 Eylül/31 Ağustos dönemini kapsamaktadır.

Dünyada ayçiçeği tohumu ihracatı yağa oranla oldukça düşük düzeydedir. İhracatın büyük kısmı kırma işleminden sonra yağ ihracatı olarak yapılmaktadır. Nitekim 2021/2022 pazarlama yılında üretilen ayçiçeği tohumunun %6,9'u ihraç edilmiştir (Tablo 1).

2021/2022 pazarlama yılında dünya ayçiçeği tohumu ihracatı bir önceki sezona göre %34,9 oranında artarak 3,9 milyon ton olarak gerçekleşmiş ve toplam ihracatın %76,2'si Ukrayna, Moldova, Çin ve AB tarafından yapılmıştır. Dünya ayçiçeği üretiminde lider olan Ukrayna yine ayçiçeği ihracatında da lider konumda yer alırken üretimde ikinci sırada yer alan Rusya ayçiçeği ihracatında 5. sırada yer almaktadır. Bununla birlikte söz konusu sezonda, ayçiçeği tohum ihracatındaki lider ülkelerde gözlenen düşüslere rağmen, Ukrayna'nın yüksek artış oranı (%749,2) dikkat çekicidir (Ek Tablo 3). Ukrayna'nın tohum

ihracatındaki bu artışının, Ukrayna Rusya savaşından dolayı ayçiçeği çekirdeği kırıcı tesislerinin büyük bölümünün tahrip olması ve bazılarının da istihdam kaybı nedeniyle çalıştırılmaması nedeniyle ham yağ ihracatı yerine tohum ihracatına yönelmesinden kaynaklı olduğu sebepler arasında yer almaktadır.

2021/2022 pazarlama yılında dünya ayçiçeği tohumu ithalatı 3,8 milyon ton olup, ithalatta ilk sırada %47,3'lük payla Avrupa Birliği, ikinci sırada ise %17,6'lık payla Türkiye yer almaktadır.

Ayçiçek yağı, 2021/2022 pazarlama yılı itibarıyla dünya bitkisel yağ ihracatının %13,9'unu, ithalatın ise %13'ünü oluşturmaktadır (Ek Tablo 2). İhracatın büyük kısmı kırma işleminden sonra ham yağ olarak gerçekleştirilmektedir.

Rusya 2021/2022 pazarlama yılı itibarıyla dünya ayçiçek yağı üretiminde %30,7'lik

payla ilk sırada yer alırken, dünya ayçiçek yağı ihracatında ilk sırada %40,3'lük payla Ukrayna yer almaktadır. 2021/2022 pazarlama yılında toplam 11 milyon ton olan ayçiçek yağı ihracatının 4,4 milyon tonu Ukrayna tarafından gerçekleştirilmiş ve Ukrayna aynı sezonda ayçiçek yağı üretiminin %96,1'ini ihraç etmiştir.

Dünya ayçiçek yağı ihracatında ikinci sırayı, 2011/2012 sezonundan itibaren kırma kapasitesindeki gelişmeye bağlı olarak Rusya almaktadır. Rusya'nın 2021/2022 pazarlama yılı itibarıyla dünya ayçiçek yağı ihracatındaki payı %28,4, AB'nin payı ise %7,6 olarak gerçekleşmiştir. Rusya, 2021/2022 pazarlama yılında Ukrayna'ya kıyasla yurtiçi tüketimin fazla olması nedeniyle ayçiçek yağı üretiminin %54'ünü ihraç etmiştir (Ek Tablo 4).

Dünyada 2021/2022 pazarlama yılı itibarıyla toplam 9,7 milyon ton ayçiçek yağı ithalatı gerçekleşmiştir. İthalatta ilk sırada %22,5'lik payla AB, ikinci sırada %20,2'lik payla Hindistan ve üçüncü sırada %13,5'lik payla Türkiye yer almıştır (Ek Tablo 4).

1.3. Ayçiçeği ve ayçiçek yağı fiyatları

Dünya ayçiçeği ve ayçiçek yağı fiyatları, yağlı tohum piyasalarındaki fiyat hareketleri, yerel ve uluslararası piyasalardaki arz talep durumu, ülkelerin dış ticaret politikaları ve petrol fiyatlarından büyük ölçüde etkilenmektedir.

Biyodizel talebi de petrol fiyatlarına bağlı olup petrol fiyatı artması ile biyodizele olan talep artmaktadır. Dolayısıyla 2007 yılından itibaren biyodizele talebin artması, dünya ayçiçeği tohum ve yağ fiyatlarında artışa neden olmuştur.

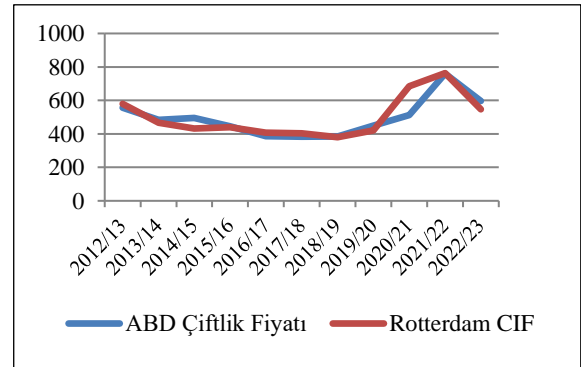
Tüm dünyada ayçiçeği tohumu ve ayçiçek yağı fiyatları birbirine paralel bir seyir

izlemektedir. 2018/2019 pazarlama yılında dünya ayçiçeği tohumu fiyatları en düşük seviyede seyrederken Covid-19 pandemisi ve akabinde Rusya-Ukrayna savaşının da etkisi ile yükselişe geçmiş ve son 10 yılın en yüksek rakamlarını görmüştür.

USDA verilerine göre; 2021/2022 pazarlama yılı itibarıyla, ABD ayçiçeği tohumu çiftlik fiyatları önceki sezona oranla %48,1 oranında artarak 760 \$/tona, Rotterdam CIF fiyatları ise %11,4 oranında artarak 763 \$/tona çıkmıştır (Grafik 3).

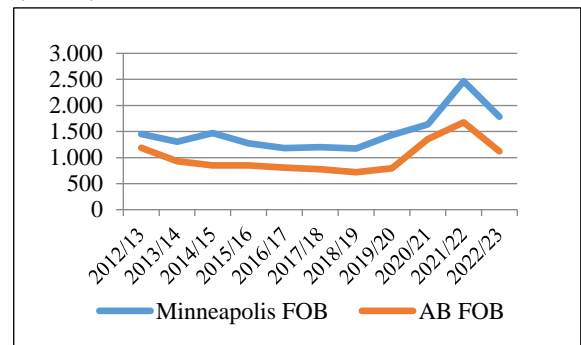
USDA verilerine göre, 2021/2022 pazarlama yılında ayçiçek yağı Minneapolis FOB fiyatları önceki sezona oranla %50,4 oranında artarak 2.465 \$/tona, AB FOB fiyatları ise %24 oranında artarak 1.676 \$/tona ulaşmıştır (Ek Tablo 6, Grafik 4).

Grafik 3. Dünya ayçiçeği tohumu fiyatları (\$/ton)

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.01.2024)

Grafik 4. Dünya ayçiçek yağı fiyatları (\$/ton)

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.01.2024)

2. DÜNYADA TAHMİN: 2022/2023

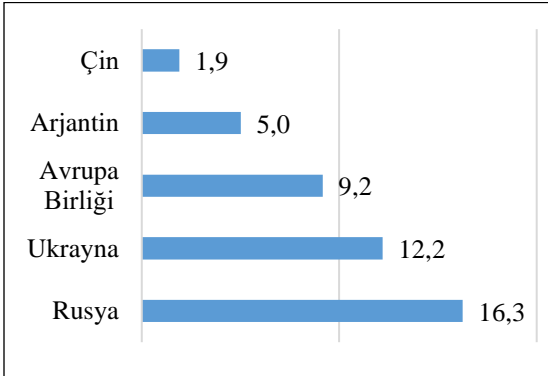
2022/2023 sezonu dünya ayçiçeği tohumu üretiminin 2021/2022 sezonuna göre azalarak 52,4 milyon tona düştüğü tahmin edilmektedir. Yine aynı pazarlama yılında bir önceki pazarlama yılına oranla ekilen alanda ise %1,87'lik azalış tahmin edilmektedir.

2.1. Ekim alanları ve üretim

USDA verilerine göre 2022/2023 pazarlama yılında dünya ayçiçeği ekim alanlarının bir önceki sezona göre %1,87 oranında azalarak 28 milyon hektara, üretiminin ise %7,9 oranında azalarak 52,4 milyon tona düştüğü tahmin edilmektedir (Ek Tablo 1).

Bu azalışta, temel üretici ülkelerden olan Ukrayna'daki ayçiçeği ekim alanının bir önceki sezona oranla %19,7'lik azalışının etkili olduğu tahmin edilmektedir (Ek tablo 3).

Grafik 5. Ülkelere göre ayçiçeği üretimi (milyon ton, 2022/2023)

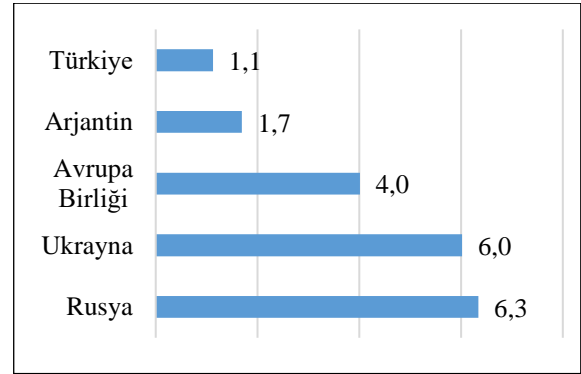
Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.01.2024)

2022/2023 pazarlama yılında dünya ayçiçek yağı üretiminin tohum üretimindeki %7,8'lik azalışın aksine bir önceki pazarlama yılına göre %9,5 oranında artarak 21,6 milyon tona ulaştığı tahmin edilmektedir.

En büyük üretici ülke konumunda olan Rusya'da ayçiçeği üretimindeki artışa paralel olarak ayçiçek yağı üretiminde de %8,8 oranında artış olduğu tahmin edilmektedir. 2022-2023 pazarlama yılında üretimde ikinci sırada yer alan Ukrayna'nın ayçiçeği üretim miktarında bir önceki pazarlama yılına göre %30,3 oranında azalış

beklenirken, ayçiçek yağı üretiminde %29,6'lık bir artış olduğu tahmin edilmektedir. Bunun yanında üretimde yine ilk sıralarda yer alan AB'nin ayçiçeği ve ayçiçek yağı üretim miktarında sırası ile %11,2 ve %8,6 oranında azalış olduğu tahmin edilmektedir (Ek Tablo 4, Grafik 5, Grafik 6).

Grafik 6. Ülkelere göre ayçiçeği yağı üretimi (milyon ton, 2022/2023)

Kaynak: USDA (Erişim tarihi: 04.01.2024)

2.2. Arz ve kullanım

2022/2023 pazarlama yılında dünya ayçiçek yağı üretimde beklenen artışla birlikte, başlangıç stoğunda ve ithalatta beklenen artış neticesinde, ayçiçek yağı arzında da artış olduğu tahmin edilmektedir.

2022/2023 pazarlama yılında ayçiçeği tohum arzının üretimde beklenen %7,8'lik azalışa rağmen başlangıç stoğu ve ithalattaki artış neticesinde %1,9'luk artışla 64,3 milyon tona ulaştığı tahmin edilmektedir (Tablo 1).

Aynı pazarlama yılında ayçiçek yağı arzının ise önceki pazarlama yılına göre %17,11 oranında artarak 36,7 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir.

2.3. Ticaret

Dünya ayçiçeği tohumu ihracatının 2022/2023 pazarlama yılında %8,2 oranında artarak 4,2 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Bu artışta, en büyük ayçiçeği tohumu ihracatçılarından olan Ukrayna'nın %14,4 oranında, AB'nin %47,4 oranında, Rusya'nın %91,5 oranında artışları olduğu tahmin edilmektedir.

2022/2023 pazarlama yılı itibarıyla dünya bitkisel yağ ihracatının %15,9'unu, ithalatın ise %14,8'ini ayçiçek yağı oluşturmaktadır (Ek Tablo 2). İhracatın büyük kısmı kırma işleminden sonra ham yağ olarak gerçekleştirilmektedir. 2022/2023 pazarlama yılında küresel tohum ihracatındaki artışın yanında, ayçiçek yağı ihracatının da %26,8 oranında artarak 14 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir. Söz konusu sezonda, dünya ayçiçek yağı ihracatındaki en büyük artışın, dünya ayçiçek yağı üretimi ve ihracatında lider

olan Ukrayna, Rusya ve AB'de gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Nitekim Ukrayna'nın ayçiçek yağı ihracat miktarının %27,3'lük artışla 5,6 milyon tona, Rusya'nın %28,6'lık artışla 4 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir. Bunun yanında 2022/2023 pazarlama yılında dünya ihracatında %8,5'lik paya sahip olan AB ile %7,8'lik paya sahip olan Türkiye'nin sırasıyla %41 ve %24 oranında artış yaşadığı tahmin edilmektedir. Ukrayna'nın söz konusu sezonda ürettiği ayçiçek yağının %94,4'ünü, Rusya'nın ise %63,8'ini ihraç ettiği tahmin edilmektedir (Ek Tablo 4).

2022/2023 pazarlama yılında dünya ayçiçek tohumu ithalatının %5,2 oranında artarak 3,9 milyon tona, ayçiçek yağı ithalatının ise %28,4 oranında artarak 12,4 milyon tona yükseldiği tahmin edilmektedir.

3. DÜNYADA ÖNGÖRÜ: 2023/2024

Dünya ayçiçeği tohumu ihracatının 2023/2024 pazarlama yılında %26,9 oranında azalarak 3 milyon tona düşeceği öngörülmektedir.

3.1. Ekim alanları ve üretim

2023/2024 pazarlama yılında dünya ayçiçeği tohumu ekim alanlarının bir önceki sezona göre %1,3 artacağı, üretiminin ise %8,4 oranında artarak 56,8 milyon tona yükseleceği öngörülmektedir (Ek Tablo 1). Üretimdeki bu artışta, temel üretici ülkelerden olan Ukrayna ve Rusya'daki %18,8 ve %7,6 oranındaki artışın etkili olacağı, bununla birlikte Ukrayna'da ayçiçeği ekim alanında bir önceki sezona oranla beklenen %5,2'lik artışın gerçekleşeceği öngörülmektedir

Aynı pazarlama yılında ayçiçeği üretiminde AB'de %16,2 oranında, Çin'de ise %18,4 oranında artış, Türkiye'de %18,4 oranında, Arjantin'de %10,3 oranında azalış öngörülmektedir.

Yine aynı pazarlama yılında dünya ayçiçek yağı üretiminin, tohum üretimindeki %8,4'lük artışa paralel olarak bir önceki sezona göre %2 oranında artarak 22 milyon tona ulaşacağı öngörülmektedir. En büyük üretici ülkelerden biri olan Rusya'da ayçiçeği üretimindeki artış doğrultusunda ayçiçek yağı üretiminde de %6,8 oranında artış olacağı öngörülmektedir. Ayçiçek yağı üretim miktarlarında, Ukrayna ve Arjantin'de bir önceki sezona göre değişim olmazken, AB'de %1 oranında artış, Türkiye'de ise %14 oranında azalış olacağı öngörülmektedir (Ek Tablo 4).

3.2. Arz ve kullanım

2023/2024 pazarlama yılında ayçiçeği tohum arzının üretimde beklenen %8,4'lük artışına rağmen, ithalatta ve başlangıç

stoklarındaki %27,2'lik ve %48,4'lük azalışla 63,8 milyon tona düşeceği öngörülmektedir. Ayçiçek yağı arzının ise, önceki sezona göre %1,8 oranında artarak 37,3 milyon ton olarak gerçekleşeceği öngörülmektedir.

Dünya ayçiçeği tohumu ihracatının 2023/2024 pazarlama yılında %26,9 oranında azalarak 3 milyon tona düşeceği öngörülmektedir. Bu düşüşte, en büyük ayçiçeği tohumu ihracatçısı olan Ukrayna'daki %73,1 oranındaki azalışın etkili olacağı öngörülmektedir. Önceki pazarlama yılına oranla AB, Kazakistan ve Türkiye'de azalış öngörülürken, Rusya, Çin ve Moldova'nın ihracatında ise artış öngörülmektedir.

2023/2024 pazarlama yılı itibarıyla ayçiçek yağı ihracatının %1,6 azalarak 13,8 milyon tona düşeceği öngörülmektedir. Söz konusu pazarlama yılında, ayçiçek yağı ihracatındaki bu azalışın Ukrayna, Kazakistan ve AB'de gerçekleşeceği öngörülmektedir. Nitekim Ukrayna'nın ayçiçek yağı ihracatının %1,5'lik azalışla 5,6 milyon ton, Kazakistan'ın %16,7'lik azalışla 250 bin ton ve AB'nin ise %27,1'lik azalışla 875 bin tona düşmesi beklenmektedir. Ukrayna'nın söz konusu sezonda ürettiği ayçiçek yağının %93'ünü, Rusya'nın ise %63,1'ini ihraç edeceği öngörülmektedir (Ek Tablo 4).

2023/2024 pazarlama yılında dünya ayçiçeği tohumu ithalatının %27,2 oranında azalarak 2,9 milyon tona, ayçiçek yağı ithalatının ise %1,7 oranında azalarak 12,2 milyon tona düşeceği öngörülmektedir.

4. TÜRKİYE'DE DURUM: 2021/2022

Türkiye'de 2021/2022 pazarlama yılı ayçiçeği üretimi 901 bin ha alanda 2,4 milyon ton olarak gerçekleşmiş olup tüm dünyada yaşanan covid-19 ve akabinde gerçekleşen Rusya-Ukrayna savaşının da etkisiyle ayçiçeği tohumu ve ayçiçek yağı fiyatları oldukça yüksek seviyelere gelmiştir. Türkiye'nin toplam tohum ihtiyacı 6,1 milyon ton olup ihtiyacın %38,9'u yurtiçi üretimden karşılanmıştır.

4.1. Ekim alanları, verim ve üretim

Yağlık ayçiçeği, Türkiye'de en fazla üretilen yağlı tohum olması, bitkisel yağ tüketiminde %80-85 civarındaki payı ve yüksek yağ içeriği (%40) nedeniyle Türkiye'nin en önemli yağlı tohum bitkisidir. Ayrıca bitkisel yağ açığını azaltabilmek için öncelikli olarak üretiminin artırılması gereken yağlı tohumlu bitkidir.

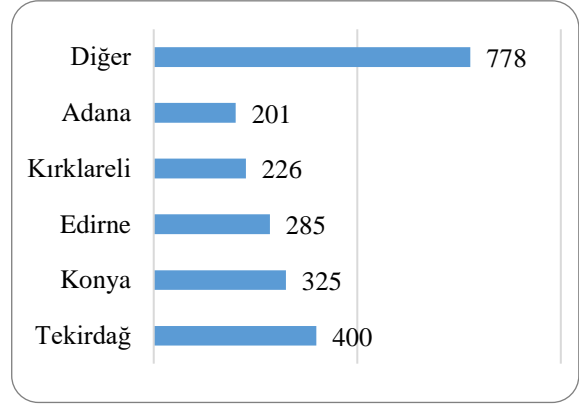
İklim ve toprak özellikleri dikkate alındığında, yağlı tohumlu bitkilerin üretimi bakımından Türkiye'de büyük bir potansiyel mevcut olmasına rağmen yeterli ekim alanı ve üretim artışı sağlanamamıştır. Türkiye'de ayçiçeği üretiminin yeterli olmamasının nedenleri arasında aşağıdakiler sayılabilir;

- Üretim maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle dış pazar fiyatlarıyla rekabet edememesi,
- Birim alandaki getirisinin düşük olması, dolayısıyla yetiştirildikleri bölgelerdeki alternatif ürünlerle rekabet edememesi (Ayçiçeği/Buğday paritesinin buğday lehine bozulması).
- Dünya ham yağ fiyatlarının Türkiye'ye göre daha düşük olmasıdır.

Türkiye'de yağlık ayçiçeği, ağırlıklı olarak Trakya Bölgesi ve Konya'da üretilmektedir. TÜİK verilerine göre; 2021/2022 sezonu itibarıyla Tekirdağ (%20,5), Edirne (%13,2), Kırklareli (%11,2), Konya (%10,5) ve Adana (%8) yağlık ayçiçeği ekim alanının %63,5'ini oluşturmaktadır. Üretimde ise Tekirdağ %18, Konya %14,7, Edirne %12,9,

Kırklareli %10,2 ve Adana %9,1'lik payla ilk sıralarda yer almaktadır (Ek Tablo 30).

Grafik 7. İllere göre yağlık ayçiçeği üretimi (bin ton, 2021)

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.02.2024)

2021 yılı birim alandan elde edilen verim oranları iller açısından incelendiğinde; Aksaray (411 kg/da) birinci sırada yer almaktadır. Aksaray'ı, Muğla (400 kg/da), Konya (381 kg/da) ve Osmaniye (363 kg/da) takip etmektedir. Konya'da ve şekerpancarı ekilen diğ̈er illerde şekerpancarı ekim alanlarının azalması sonucu yağlık ayçiçeği üretimi hızla artmıştır. Ayrıca, sulu tarım yapıldığı ve üretim alanları henüz canavar otu ile bulaşık olmadığı için birim alandan elde edilen ürün Türkiye ortalamasının üzerindedir.

Türkiye genelinde, 2021 yılı ayçiçeği ekim alanı bir önceki yıla göre %23,6 oranında artarak 901 bin ha, üretim miktarı ise %16,8 oranında artarak 2,4 milyon tona çıkmıştır. Aynı yıl Türkiye'de ortalama ayçiçeği verimi ise 268 kg/da olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 27).

Önceki yıla oranla en fazla üretim azalışının gerçekleştiği iller sırasıyla, Muş (%56), Antalya (%43) ve Diyarbakır (%31)'dir (Ek Tablo 30). 2021 yılında, Türkiye ayçiçeği üretiminde ilk sıralarda yer alan Tekirdağ'da %17'lik, Edirne'de %18'lik, Kırklareli'nde %17'lik, Konya'da %28'lik ekim alanı artışı gerçekleşirken, yine üretimde ilk sıralarda yer alan illerde ekim alanında gerçekleşen artışa paralel olarak üretimde de Tekirdağ'da %13, Konya'da %17 ve Edirne'de %19 oranında artış gerçekleşmiştir. Ayçiçeği üretiminde ilk sıralarda yer alan, önemli üretici illerin ekilen alanları ve üretimlerinde yaşanan yükselişten dolayı 2021 yılında Türkiye ayçiçeği üretiminde beklenen %16,8 oranındaki artış gerçekleşmiştir.

4.2. Arz ve kullanım

2021/2022 sezonu itibarıyla Türkiye'nin toplam ayçiçeği tohumu ihtiyacı 6,1 milyon ton, arzı ise 3,1 milyon tondur. Söz konusu sezonda ayçiçeği tohum arzı önceki sezona kıyasla %35,7 oranında artmıştır. Üretim miktarındaki artışa paralel olarak arzda gerçekleşen artışta, ithal ham ve rafine yağın tohum karşılığı ithalatındaki %89,3 oranındaki artış etkili olmuştur. Aynı sezonda tohum ihtiyacının %38,9'u yurtiçi tohum üretiminden karşılanmıştır. Bu durum Türkiye'nin söz konusu sezonda ayçiçeğinde %61 oranında dışa bağımlı olduğunu göstermektedir.

Tablo 3. Türkiye Ayçiçeği Tohumu Arzı ve Kullanımı (bin ton)

	2020/2021	2021/2022	2022/2023 (Tahmin)
Ekim Alanı (000 ha)	728	901	980
Verim (kg/da)	284	268	260
Yurt İçi Tohum Üretimi	2.067	2.415	2.550
ARZ			
Başlangıç Stoku (1 Eylül)	345	102	101
Yurt İçi Tohum Üretimi	2.067	2.415	2.550
Üretim Kayıpları (%0,8)	17	19	20
Kullanılan Üretim	2.050	2.396	2.530
İthal Tohum (a)	783	639	993
İthal Ham ve Rafine Yağın Tohum Karşılığı	1.696	3.112	5.792
Toplam Tohum İhtiyacı / ^a	4.531	6.147	9.314
TOPLAM ARZ	3.179	3.137	3.624
KULLANIM			
Tohum İhracatı	13	31	70
Tüketim (Kırma)	3.064	3.005	3.386
TOPLAM KULLANIM	3.077	3.036	3.456
Bitiş Stoku (31 Ağustos)	102	101	168

Kaynak: TÜİK, USDA verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hazırlanmıştır. (Erişim Tarihi: 20.02.2024) (Piyasa Yılı: 1 Eylül-31 Ağustos)

a / Tohum Eşdeğeri

- Not: 1) Ayçiçeği tohumunun ham yağ içeriği; yerli %39, ithal %42
2) Ayçiçeği tohumunun küspe içeriği; yerli %55, ithal %52
3) Ayçiçek ham yağının net (rafine) yağa geçiş yüzdesi %94
4) İthalat ve ihracat rakamları, Ek Tablo 31'de belirtilen GTİP'ler dahilinde TÜİK verilerinden elde edilmiştir
5) Tüketim rakamları; Arz toplamından ihracat ve stok toplamı düşülerek elde edilmiştir.
6) Toplam Arz= Başlangıç Stoğu+Kullanılan Üretim+İthal Tohum
7) Toplam Tohum İhtiyacı /a (Kullanılan üretim+ithal tohum+ithal ham ve rafine yağın tohum karşılığı)
8) Stok verileri USDA'dan alınmıştır (www.fas.usda.gov/psdonline/ (Erişim Tarihi: 04.01.2024)
9) 2022/2023 sezonu ile ilgili tahmin; USDA ve TÜİK verileri dikkate alınarak hesaplanmıştır.

Türkiye'nin gerçekleştirdiği ayçiçeği tohum ithalatında 2021/2022 sezonunda bir önceki sezona göre %18'lik bir azalış olmuştur.

2021/2022 sezonunda gerçekleşen 3 milyon tonluk tohum kullanımının tamamı kırma sanayinde işlenmek suretiyle gerçekleşmiştir (Tablo 3).

4.3. Ayçiçek yağı arzı ve kullanımı

Türkiye'de yağ üretiminin büyük bir kısmını bitkisel yağlar oluşturmaktadır. 1980'li

yıllarda tarımsal sanayi sektöründe görülen gelişmelere paralel olarak gerek teknoloji gerekse üretim miktarı açısından bitkisel yağ sanayinde de önemli gelişmeler yaşanmıştır. Türkiye'de üretilen yağlık ayçiçeği tohumunun ham yağ içeriği %39 civarındadır. Bu kapsamda, 2021/2022 sezonunda üretilen 2,2 milyon ton yağlık ayçiçeğinden 856 bin ton ham yağ üretimi gerçekleşmiştir.

Tablo 4. Türkiye Ayçiçek Yağı Arzı ve Kullanımı (bin ton)

	2020/2021	2021/2022	2022/2023 (Tahmin)
Tohum			
Yurtiçi tohum üretimi	1.900	2.215	2.350
Ürün kayıpları (%0,8)	17	19	19
Kullanılan üretim	1.883	2.196	2.331
İthal edilen tohum	784	639	993
Ham yağ			
Yurtiçi tohum üretiminin ham yağ karşılığı	735	856	909
İthal tohumun ham yağ karşılığı	329	268	417
İthal ham yağ	689	1.304	1.906
Toplam ham yağ	1.753	2.429	3.232
ARZ			
Rafine yağ arzı			
Başlangıç stoku (1 Eylül)	345	102	101
Üretim (Toplam ham yağın rafine karşılığı)	1.648	2.283	3.038
İthalat	22	3	495
TOPLAM ARZ	2.015	2.388	3.634
KULLANIM			
Ham yağ ihracatı	51	311	357
Rafine yağ ihracatı	457	572	742
Ham yağ ihracatının rafine karşılığı	48	292	336
Toplam rafine yağ ihracatı	505	864	1.078
Tüketim (Sıvı Yağ)	1.408	1.423	2.389
TOPLAM KULLANIM	1.913	2.287	3.466
Bitiş stoku (31 Ağustos)	102	101	168

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hazırlanmıştır (Erişim Tarihi: 20.02.2024).

Not: 1) Ayçiçeği tohumunun ham yağ içeriği; yerli %39, ithal %42

2) Ayçiçek ham yağının net (rafine) yağa geçiş yüzdesi %94

3) İthalat ve ihracat rakamları, Ek Tablo 31'de belirtilen GTİP'ler dahilinde TÜİK verilerinden elde edilmiştir.

4) Tüketim rakamları; Arz toplamından ihracat ve bitiş stoku toplamı düşülerek elde edilmiştir.

6) Stok rakamları USDA'dan alınmıştır (Erişim Tarihi: 02.01.2024).

Aynı sezonda Türkiye'nin 2,4 milyon ton olan toplam ayçiçek ham yağ arzının %35,3'ü yerli üretim ile geriye kalan kısmı

ise tohum ithalatı ve ham yağ ithalatı ile karşılanmıştır (Tablo 4). Söz konusu

sezonunda ayçiçek yağı arzı %18,5 artarak 2,4 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye’de gerek hızlı nüfus artışı gerekse kişi başına artan tüketim sonucu bitkisel yağ tüketiminde sürekli bir artış gözlenmektedir. Tüketimi karşılayacak yeterli üretimin olmaması ve bitkisel yağ ihracatlarının artması nedeniyle, bitkisel yağ üretiminde giderek artan önemli miktardaki açık, ithalat yoluyla karşılanmaktadır.

4.4. Ticaret

2021/2022 sezonunda Türkiye yağlık ayçiçeği ithalatı bir önceki sezona göre %18,6 oranında azalarak 639 bin ton, ham yağ ithalatı ise %89,5 oranında artarak 1,3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir (Tablo 4).

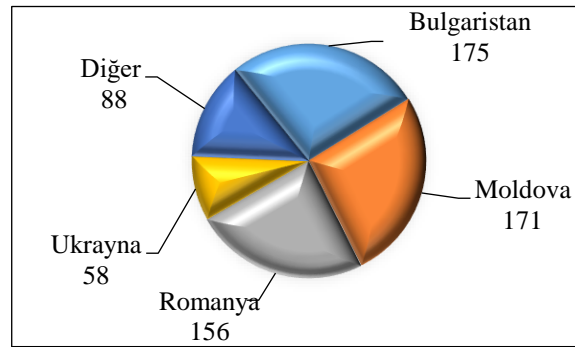
Yine aynı sezonda tohum ve ham yağ ithalatına ödenen miktar bir önceki sezona göre sırasıyla %2 ve %141 oranında artmış ve 2,5 milyar \$ ödeme yapılmıştır (Ek Tablo 8).

Türkiye’nin 2021 yılı itibarıyla yağlık ayçiçeği tohumu ithalatının %27,0’ı Bulgaristan, %26,4’ü Moldova, %24,1’i Romanya ve %8,9’u Ukrayna olmak üzere %86,5’i bu dört ülkeden gerçekleştirilmiştir (Ek Tablo 11). Türkiye’nin ayçiçeği tohumu ihracatı ise ithalata göre oldukça azdır.

Buna rağmen 2021 yılında Türkiye’nin tohum ihracatı 49 bin ton olup, %82’si sırasıyla Romanya, Birleşik Krallık, Ukrayna, Rusya ve Avusturya’ya yapılmıştır (Ek Tablo 13).

İthalat daha çok ham yağ ve yağlı tohum olarak yapılmakta olup, ithalatın çoğunlukla ham yağ şeklinde yapılması katma değer kaybına neden olmakta ve sanayinin kırma kapasitesinin atıl kalmasına neden olmaktadır. Özellikle 2005-2006 yıllarında Rusya ve Ukrayna gibi ülkelerde yabancı ortaklı yağ işleme tesislerinin kurulması ile tohumdan çok ham yağ ithalatı yapılmak zorunda kalınması da bu kayıpları arttırmaktadır.

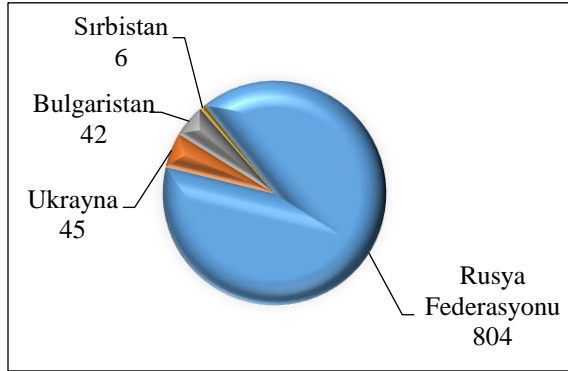
Grafik 8. Türkiye’nin ayçiçek tohumu ithalatı (bin ton, 2021)

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Türkiye’nin 2021 yılı itibarıyla ham ayçiçek yağı ithal ettiği başlıca ülkeler; Rusya, Ukrayna, Bulgaristan ve Sırbistan’dır. Nitekim söz konusu yılda Türkiye ham ayçiçeği yağı ithalatının; %89,6’sını Rusya, %5’ini Ukrayna, %4,7’sini Bulgaristan ve %0,7’sini Sırbistan olmak üzere, %99,9’unu bu dört ülkeden gerçekleştirmiştir (Ek Tablo 15).

Grafik 9. Türkiye'nin ham ayçiçek yağı ithalatı (bin ton, 2021)

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.02.2024)

2013 yılından önce Türkiye Bosna-Hersek'ten ham yağ ve rafine yağ ithalatı yapmazken bu yıldan sonra "0" vergili ham yağ ve rafine yağ ithalatına başlamıştır. Ancak 2018 yılı itibarıyla Bosna-Hersek menşeli bazı tarım ürünlerinin ithalatında tarife kontenjanı uygulanmasına geçilmiştir.

Türkiye'nin rafine ayçiçek yağı ithalatı yok denecek kadar az olmakla birlikte, 2021 yılında gerçekleştirilen 11,4 bin tonluk ithalatın %89'u Bosna-Hersek'ten gerçekleştirilmiştir (Ek Tablo 19).

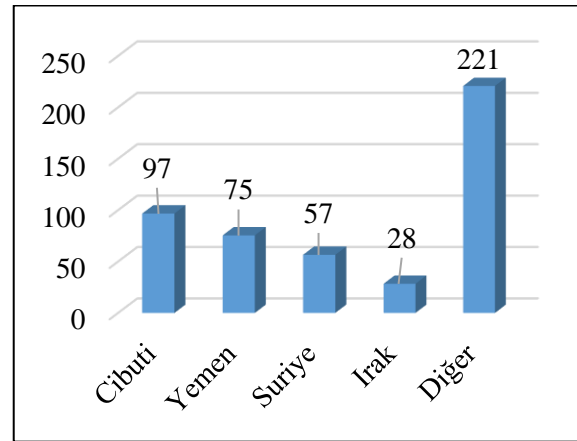
2021 yılında Türkiye'nin Rusya'dan yaptığı ham yağ ithalatı önceki yıla oranla %17 artarken, Ukrayna'dan yaptığı ithalat ise önceki yıla oranla %50 azalmıştır.

Türkiye ayçiçeği ihracatının büyük bölümünü rafine ayçiçek yağı olarak gerçekleştirmektedir. Tohum ve ham yağ ihracatı ise oldukça düşük düzeydedir (Ek Tablo 9).

Türkiye'de kurulu yağlı tohum kırma ve bitkisel yağ rafinasyon kapasitesi kullanılması için, Dahilde İşleme Rejimi (DİR) kapsamında ayçiçeği ithalatına izin verilmesi nedeniyle rafine ayçiçek yağı ihracatında son yıllarda önemli oranda artış gerçekleşmiş ve ayçiçek yağı ihracatı 2021/2022 sezonunda bir önceki sezona oranla %29,7 oranında artmıştır (Tablo 4).

Türkiye rafine ayçiçek yağı ihracatından en büyük payı Cibuti, Yemen ve Suriye almaktadır. Nitekim 2021 yılı itibarıyla rafine ayçiçek yağı ihracatının %20,2'si Cibuti'ye, %15,7'si Yemen'e, %11,8'i Suriye'ye ve %5,9'u Irak'a olmak üzere %53,7'si bu dört ülkeye gerçekleştirilmiştir (Ek Tablo 21).

Grafik 10. Türkiye'nin rafine ayçiçek yağı ihracatı (bin ton, 2021)

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.02.2024)

4.5. Fiyatlar

Türkiye'de özel sektörün yanı sıra, Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri (Trakya Birlik) ve Konya Şeker tarafından ürün alımı gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de ayçiçeği fiyatları, Trakya Birlik tarafından belirlenen düzeylerde gerçekleşmekte, özel firmalar bu fiyatlar seviyesinde alım yapmaktadırlar.

Türkiye'nin ayçiçeğinde net ithalatçı olması nedeniyle yurtiçi ayçiçeği tohumu ve yağ fiyatları dünya fiyatlarındaki değişimlerden direkt olarak etkilenmektedir ve ithal fiyatlarının artmasıyla Türkiye yurtiçi fiyatları da artış eğilimine geçmektedir.

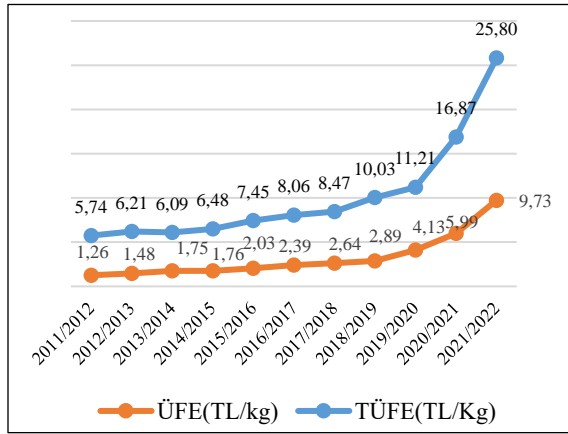
TÜİK verilerine göre, 2021/2022 pazarlama yılı itibarıyla Türkiye'de ayçiçeği tohumu üretici fiyatı bir önceki sezona oranla %62,3 artarak 9,73 TL/kg, ayçiçeği yağı tüketici fiyatı ise 2021/22 pazarlama yılının 8 aylık verileri dikkate alındığında %52,8 artarak

25,8 TL/kg olarak gerçekleşmiştir (Grafik 11).

Türkiye’de ayçiçek yağı tüketici fiyatları yıllar itibarıyla artış eğilimindedir. 2020 ve 2021 yılında sırasıyla 12,5 TL/kg ve 19,5 TL/kg iken 2022 yılı 8 aylık verisi dikkate alındığında ise 29 TL/kg olarak gerçekleşmiştir (Ek Tablo 29).

Ayçiçek yağı arzındaki artışın sebebi üretimdeki artış olarak gösterilebilir.

Grafik 11. Türkiye’de ayçiçeği tohumu üretici ve ayçiçek yağı tüketici fiyatları (TL/kg)

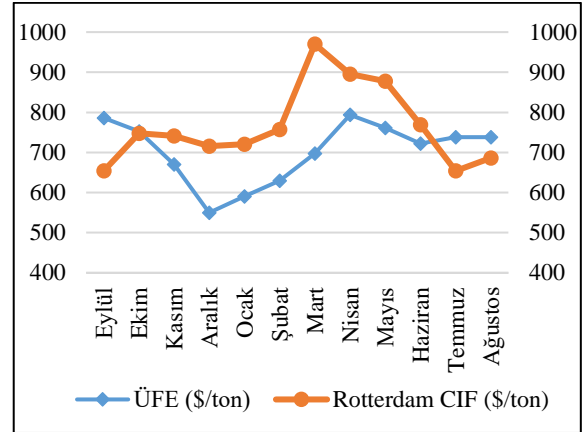

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Dünyada 2021/2022 sezonunda üretici fiyatları, ürünün piyasaya girdiği Eylül ayında dünya fiyatı 654 \$/ton, Türkiye fiyatı ise 786 \$/ton olarak gerçekleşmiştir.

USDA verilerine göre, 2021/2022 sezonu dünya üretici fiyatları bütün ürünün piyasaya girmeye başladığı Eylül ayında en düşük seviyesine ulaşmışken, mart ayında ise en yüksek seviyede gerçekleşmiştir. TÜİK verilerine göre Türkiye’de Aralık ayında en düşük seviyesinde iken Eylül ayında en yüksek seviyede gerçekleşmiştir (Grafik 12).

Grafik 12. Dünya ve Türkiye’de ayçiçeği tohum fiyatları (2021/2022)

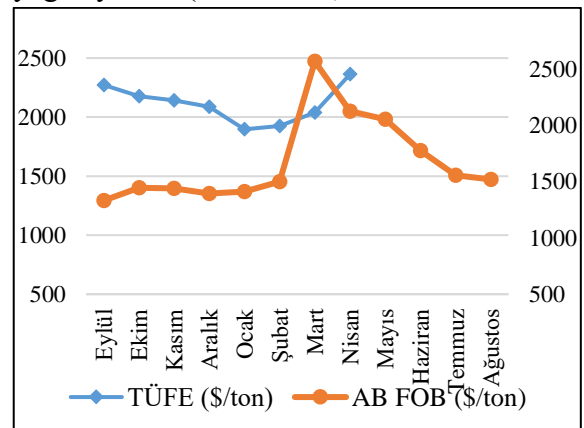

Kaynak: TÜİK, USDA

Genel olarak Türkiye’de rafine ayçiçek yağı fiyatı, dünya birim fiyatının üzerinde seyretmektedir. Türkiye’de 2021/2022 sezonu başında 2,2 \$/kg seviyesinde bulunan rafine ayçiçek yağı tüketici fiyatı Nisan ayında en yüksek seviyesine ulaşmıştır (TÜİK tüketici fiyatları 8 aylık verileri içermektedir).

Nitekim söz konusu sezonda, ayçiçek yağı dünya fiyatının en yüksek olduğu ay Mart olmakla birlikte, en düşük fiyat ise, yeni ürün satışının gerçekleştiği Eylül ayında oluşmuştur (Grafik 13).

Grafik 13. Dünya ve Türkiye’de ayçiçek yağı fiyatları (2021/2022)

Kaynak: TÜİK, USDA

5. TÜRKİYE'DE TAHMİN: 2022/2023

TÜİK tahminlerine göre; 2022/2023 sezonunda Türkiye'de ayçiçeği ekim alanlarının 980 bin ha, üretimin ise 2,5 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir.

5.1. Ekim alanları, verim ve üretim

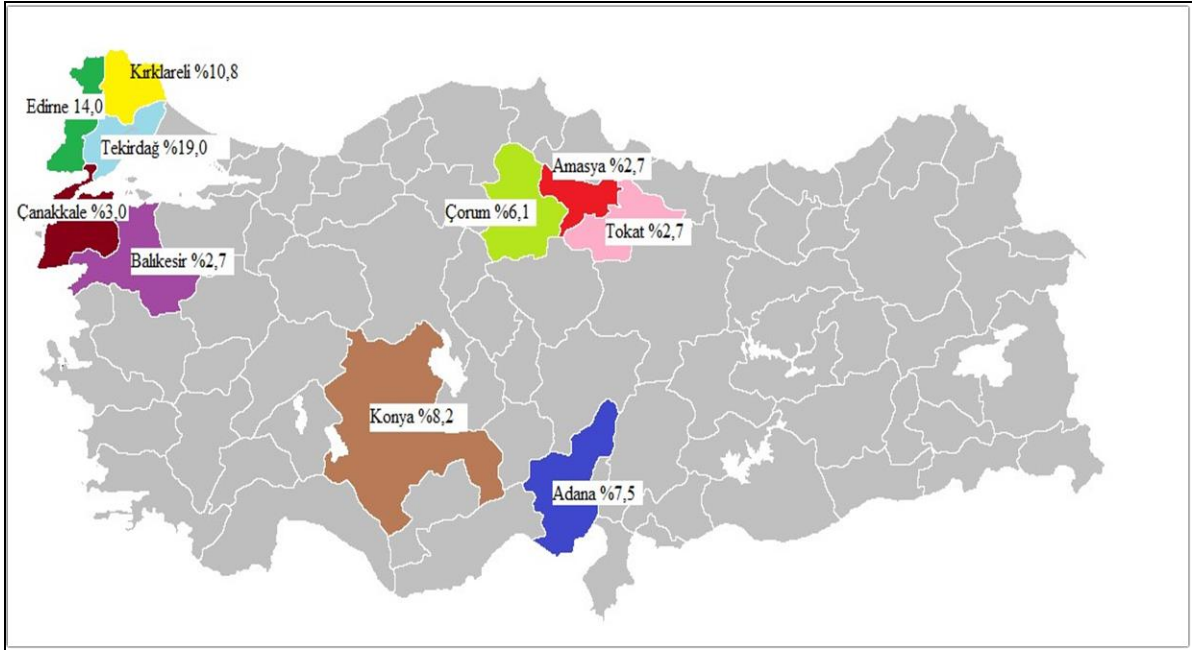
USDA ve TÜİK tahminlerine göre; 2022/2023 sezonunda Türkiye'de ayçiçeği ekim alanlarının %8,8 artarak 980 bin ha, üretimin ise %5,6 oranında artarak 2,5 milyon ton olduğu tahmin edilmektedir. Aynı sezonda Türkiye'de ortalama ayçiçeği veriminin 260 kg/da olduğu tahmin edilmektedir (Tablo 3).

TÜİK verilerine göre; 2022 yılında yağlık ayçiçeğinde bir önceki yıla oranla en fazla üretim artışının sırasıyla Isparta, Karabük,

Muş, Manisa, Erzincan, Sivas, Erzurum, Denizli, Uşak, Burdur ve Yozgat illerinde görüldüğü tahmin edilmektedir (Ek Tablo 30).

Yine TÜİK verilerine göre; 2022 yılında Türkiye yağlık ayçiçeği ekim alanı 900 bin ha'dır. Tekirdağ (170 bin ha), Edirne (126 bin ha), Kırklareli (96 bin ha), Adana (73 bin ha) ve Konya (67 bin ha) yağlık ayçiçeği ekim alanının %59,4'ünü oluşturmaktadır (Ek Tablo 30) (Harita 1).

Harita 1. Türkiye'de ayçiçeği ekim alanları (% , 2022)

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.02.2024)

2022/2023 sezonunda yağlık ayçiçeği üretiminde tahmin edilen artışa bağlı olarak yurtiçi ham ayçiçek yağı üretiminde de artış tahmin edilmektedir.

2022/2023 sezonunda Türkiye'nin toplam ayçiçek ham yağ arzının ham yağ ithalatındaki artışa bağlı olarak %33,1 oranında artarak 3,2 milyon ton olduğu ve bu

arzın %28,1'i yurtiçi üretimden sağlandığı tahmin edilmektedir.

5.2 Ticaret

2022/2023 sezonunda toplam ham yağ ihtiyacının %28,1'inin yurtiçi üretimle karşılandığı, geriye kalan açığın ise yağlık ayçiçeği ve ham ayçiçek yağı ithalatı ile

karşılandığı tahmin edilmektedir.

TÜİK verileri dikkate alındığında, tohum ithalatının önceki sezona göre %55,4 oranında artarak 993 bin ton olduğu, bunun yanında ham yağ ithalatının da %46,2 oranında artarak 1,9 milyon tona ulaştığı tahmin edilmektedir.

2021/2022 sezonunda 572 bin ton olarak gerçekleşen rafine yağ ihracatının, Türkiye'nin rafine yağ ihracatında ilk sırada yer alan Cibuti, Yemen, Suriye ve Irak dâhil 2022/2023 sezonunda %29,8 oranındaki artışla 742 bin ton olduğu tahmin edilmektedir (Tablo 4, Ek Tablo 9).

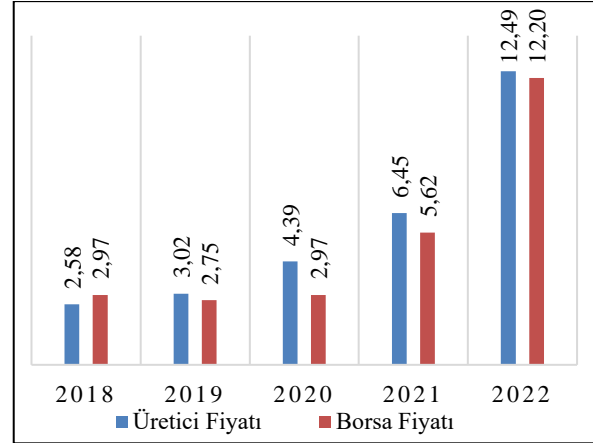
2021 yılında Türkiye'nin en büyük ayçiçeği tohumu tedarikçisi olan Bulgaristan'ın, 2022 yılında ithalattaki payı %3,6 seviyesine gerilediği, yine Türkiye'ye ithalatta %8,9'luk paya sahip Ukrayna'nın ise ithalat oranını %69,2 arttırarak en büyük tedarikçi konumuna geldiği tahmin edilmektedir (Ek Tablo 11).

5.3 Fiyatlar

2021 yılı ayçiçeği üretici fiyatı ortalaması 6,45 TL/kg iken, 2022 yılı ayçiçeği üretici fiyatı bir önceki yıla göre %93,5 oranında artışla 12,5 TL/kg olarak gerçekleştiği

tahmin edilmektedir. Aynı dönem 19,53 TL/kg olan ayçiçek yağı tüketici fiyatının, yine 2022 yılında bir önceki yılın ortalamasına göre 2022 yılı ilk dört aylık verileri dikkate alındığında %48,7 artışla 29,06 TL/kg olarak gerçekleştiği tahmin edilmektedir.

Grafik 14. Türkiye'de ayçiçeği tohumu üretici ve borsa fiyatları (TL/kg)

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ayçiçeği borsa fiyatında ise Edirne Ticaret Borsası hazır müstahsil satış fiyatları dikkate alınmış olup, bu fiyat 2021 yılında 5,62 TL/kg iken, 2022 yılında %116,6'luk artışla 12,2 TL/kg olduğu tahmin edilmektedir.

6. TÜRKİYE'DE ÖNGÖRÜ: 2023/2024

Türkiye'de 2023/2024 sezonunda ayçiçeği ekim alanlarının ve üretimin düşeceği yine aynı sezonda ithalat ve ihracatın da azalacağı öngörülmektedir.

6.1. Ekim alanları ve üretim

USDA verilerine göre; 2023/2024 pazarlama yılında Türkiye'de ayçiçeği ekim alanlarının %11,4 oranında azalarak 700 bin ha'a düşeceği öngörülmektedir. 2022/2023 pazarlama yılında 101 bin ton olan başlangıç stoklarının %66 oranında artarak 168 bin tona yükseleceği, bitiş stoklarının ise %36,9 oranında azalarak 168 bin tondan 106 bin tona düşeceği öngörülmektedir.

TÜİK Bitkisel Üretim 2023 yılı 2. tahmin verilerinden yararlanılarak, 2023/2024 sezonunda ayçiçeği tohumu üretiminin bir önceki sezona oranla %13,8 oranında azalarak 2,2 milyon ton olacağı öngörülmektedir. Yine aynı sezonda ayçiçeği tohumu üretiminin yağlı tohumlar içindeki payının %82,2'den %81,3'e düşeceği öngörülmektedir.

6.2. Fiyatlar

Dünyada döviz kurlarındaki yükseliş ve petrol fiyatlarının arttığı yıllarda, Türkiye'de yağlı tohum ve yağ fiyatları artmaktadır. Türkiye'nin net ayçiçeği ithalatçısı olması nedeniyle, Türkiye ayçiçeği fiyatları, dünya fiyatları ve petrol fiyatlarından direkt olarak etkilenmektedir.

Fiyatlara; rekolte, iklim şartları, tüketim, petrol fiyatları, parite, spekülörlerin yatırım eğilimleri, ekonomik veriler ve devlet uygulamaları da etki etmektedir.

6.3. Ticaret

Yine USDA verilerine göre; 2023/2024 pazarlama yılında ayçiçeği tohumu ithalat miktarında %14,9 oranında, ihracat miktarında ise %26,4 oranında azalış öngörülmektedir. 2023/2024 sezonunda Türkiye'nin ayçiçek yağı ihracatının da %0,1'lik azalışla 1,1 milyon ton olacağı öngörülmektedir.

7. TÜRKİYE'DE YAĞLIK AYÇİÇEĞİ POLİTİKALARI

2023 yılında yağlık ayçiçeği üreticilerine verilen toplam destek miktarı bir önceki yıla oranla, 2023 yılında ilk defa verilmeye başlanan sertifikalı tohum kullanım desteğiyle birlikte %137 oranında artarak 2,5 TL/kg olarak gerçekleşirken son beş yıllık süreçte %398 oranında artış göstermiştir.

Türkiye'de yağlık ayçiçeğinin, üretimde sürdürülebilirliğin sağlanması ve arz açığının giderilmesi amacıyla desteklenmesi önem arz etmektedir.

Bu kapsamda, yağlık ayçiçeği uzun yıllardır üretimini teşvik etmek ve bitkisel yağ açığını giderebilmek amacıyla devlet desteklemesi kapsamındadır.

Türkiye'de ayçiçeği ile ilgili politikalar tarımsal desteklemeler ve tarife kontenjanı uygulamaları ile sürdürülmektedir. Tarımsal desteklemeler ise alan bazlı destekler, havza bazlı destekler, Dahilde İşleme Rejimi (DİR) uygulamaları ve tarım sigortası desteği şeklinde uygulanmaktadır.

Uygulanmış Politikalar

- ✓ 1969-1994: Tarım Satış Kooperatiflerinin devlet adına destekleme alımları yoluyla desteklenmiştir.
- ✓ 1994 yılına kadar destekleme fiyatları (Garanti fiyat sistemi)
- ✓ 1996-1999 yılları arasında daha önceki yıllarda devlet adına alım yapan Tarım Satış Kooperatiflerine, Devlet Fiyat İstikrar Fonu (DFİF) kaynaklı basit faizli kredi desteği
- ✓ 1999'dan itibaren prim desteği
- ✓ 1999-2001 Dahilde İşleme Rejimi (DİR) kapsamında ihracat teşviği
- ✓ 2002-2008 DGD destekleri
- ✓ 2003 yılında Alternatif Ürün Desteği
- ✓ Girdi Destekleri (Gübre, Mazot (2003)

- ✓ Tarife Kontenjanı uygulamaları ile ithalat izni

Halen Uygulanan Politikalar

Tarımda başlatılan yapısal reformlar ve destekleme yöntemlerindeki değişiklikler kapsamında; hem birliklerin dünya fiyatından ürün almasını sağlamak hem de üreticiye yüksek fiyat vermek amacıyla 1999 yılı ürünü yağlık ayçiçeğinde uygulanmaya başlanan prim sistemi halen devam etmektedir.

2023 yılı ürünü için ayçiçeğine verilen mevcut destekler aşağıdaki gibidir (TOB, 2024); Destekler tarım havzaları üretim ve destekleme modeline göre yapılmaktadır.

- Fark Ödemesi Desteği Birim Miktarı 100 Kr/kg,
- Mazot 121 TL/da ve gübre desteği 21 TL/da,
- Organik tarım desteği;

II. Kategori üretim için; 72 TL/da

- 2023 yılı itibari ile sertifikalı tohum kullanım desteğine başlanmış ve dekara destek 135 TL/da olarak açıklanmıştır.
- Sigorta poliçelerinin bir kısmı tarım sigortası kapsamında desteklenmektedir.

Diğer yandan, Türkiye'de ayçiçeği tohumu ve ham yağ ithalatında gümrük vergisi ve gözetim fiyatı uygulamaları devam etmektedir.

EK TABLOLAR**Ek Tablo 1. Dünyada başlıca yağlı tohumların arzı ve dağılımı (bin ton)**

	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23 ¹	2023/24 ²	22/23-	% Pay
EKİM ALANI (1000 HA)							
Soya	123.54	129.73	131.453	136.40	139.100	1,96	51,39
Kanola	35.146	35.332	38.458	41.895	42.441	1,30	15,68
Pamuk	33.939	31.139	31.805	31.219	31.283	0,21	11,56
Yerfıstığı	27.974	29.728	30.686	28.890	29.490	2,08	10,89
Ayçiçeği	25.790	26.748	28.546	28.011	28.379	1,31	10,48
Toplam	246.423	252.680	260.948	266.445	270.693	1,59	100
ÜRETİM							
Soya	341.43	369.22	360.434	374.32	398.882	6,54	60,35
Kanola	70.323	74.716	75.786	88.815	86.979	-2,07	13,16
Ayçiçeği	53.799	48.835	56.858	52.377	56.800	8,44	8,59
Yerfıstığı	47.729	50.424	51.893	49.357	50.411	2,14	7,63
Pamuk Çiğiti	43.446	42.053	41.505	42.678	41.363	-3,08	6,26
Palm Çekirdeği	19.357	19.091	19.137	19.870	20.506	3,20	3,10
Hindistan Cevizi	5.924	5.775	6.066	6.029	6.051	0,36	0,92
Toplam	582.031	610.116	611.679	633.518	660.992	4,34	100,00
İTHALAT							
Soya	165.24	165.45	155.517	164.71	167.648	1,74	87,16
Kanola	15.818	16.657	13.840	20.059	15.960	-20,43	8,30
Yerfıstığı	4.370	4.325	4.049	4.167	4.425	6,19	2,30
Ayçiçeği	3.343	2.735	3.795	3.991	2.906	-27,19	1,51
Pamuk Çiğiti	805	839	1.023	1.376	1.185	-13,88	0,62
Hindistan Cevizi	153	81	75	57	71	24,56	0,04
Palm Çekirdeği	144	144	143	155	148	-4,52	0,08
Toplam	189.927	190.276	178.442	194.586	192.343	-1,15	100
İŞLENEN							
Soya	312.66	316.06	314.503	313.42	329.496	5,13	60,74
Kanola	69.029	71.913	72.202	81.027	81.981	1,18	15,11
Ayçiçeği	49.397	44.957	46.688	51.286	52.374	2,12	9,65
Pamuk Çiğiti	33.279	32.548	32.154	32.583	32.743	0,49	6,04
Yerfıstığı	19.099	19.684	19.825	19.319	19.492	0,90	3,59
Palm Çekirdeği	19.398	19.076	18.924	19.881	20.436	2,79	3,77
Hindistan Cevizi	5.759	5.709	5.946	5.908	5.961	0,90	1,10
Toplam	508.617	509.923	510.242	523.416	542.483	3,64	100
İHRACAT							
Soya	165.81	165.12	154.248	171.18	170.291	-0,48	86,53
Kanola	16.012	18.138	15.319	20.205	17.093	-15,40	8,69
Yerfıstığı	5.014	5.059	4.424	4.660	4.851	4,10	2,46
Ayçiçeği	3.687	2.900	3.912	4.234	3.094	-26,92	1,57
Pamuk Çiğiti	883	961	1.270	1.471	1.276	-13,26	0,65
Hindistan Cevizi	275	97	123	111	146	31,53	0,07
Palm Çekirdeği	76	58	124	45	49	8,89	0,02
Toplam	191.768	192.395	179.420	201.844	196.800	-2,50	100
BİTİŞ STOKLARI							
Soya	95.147	100.23	97.998	101.94	114.206	12,05	86,72
Kanola	2.880	2.459	7.944	4.099	3.885	-5,22	2,95
Yerfıstığı	4.699	5.045	5.087	4.521	4.374	-3,25	3,32
Ayçiçeği	7.644	6.364	4.491	7.847	7.387	-5,86	5,61
Pamuk Çiğiti	1.689	1.666	1.492	1.519	1.514	-0,33	1,15
Palm Çekirdeği	183	175	293	263	290	10,27	0,22
Hindistan Cevizi	52	48	56	46	36	-21,74	0,03
Toplam	112.294	116.020	117.361	120.219	131.692	9,54	100

Kaynak: USDA (Erişim Tarihi: 04.01.2024) ¹/Tahmin, ²/Öngörü

Ek Tablo 2. Dünyada başlıca bitkisel yağların arzı ve dağılımı (bin ton)

	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23 ¹	2023/24 ²	22/23-23/24 Değişim (%)	% Pay (2023/24)
ÜRETİM							
Palm Yağı	73.111	73.277	72.964	77.563	79.464	2,45	35,54
Soya Yağı	58.551	59.314	59.271	59.027	61.931	4,92	27,70
Kanola Yağı	28.328	29.365	29.242	32.836	33.199	1,11	14,85
Ayçiçek Yağı	21.149	18.967	19.661	21.598	22.048	2,08	9,86
Palm Çekirdeği Yağı	8.508	8.427	8.362	8.792	9.029	2,70	4,04
Yerfıstığı Yağı	6.181	6.374	6.441	6.286	6.335	0,78	2,83
Çiğit Yağı	5.017	4.878	4.848	4.907	4.942	0,71	2,21
Hindistan Cevizi Yağı	3.614	3.584	3.733	3.709	3.758	1,32	1,68
Zeytin Yağı	3.153	2.927	3.306	2.494	2.889	15,84	1,29
Toplam	207.612	207.113	207.828	217.212	223.595	2,94	100
İTHALAT							
Palm Yağı	47.049	46.850	41.702	47.269	48.401	2,39	57,09
Soya Yağı	11.543	11.794	11.537	10.653	10.750	0,91	12,68
Ayçiçek Yağı	11.733	9.650	9.685	12.442	12.227	-1,73	14,42
Kanola Yağı	5.801	6.327	5.129	6.858	6.877	0,28	8,11
Palm Çekirdeği Yağı	3.026	2.935	2.620	2.910	3.033	4,23	3,58
Hindistan Cevizi Yağı	1.835	1.943	2.187	1.933	1.935	0,10	2,28
Zeytin Yağı	1.314	1.213	1.288	1.084	1.063	-1,94	1,25
Yerfıstığı Yağı	313	443	293	391	406	3,84	0,48
Çiğit Yağı	117	99	108	96	83	-13,54	0,10
Toplam	82.731	81.254	74.549	83.636	84.775	1,36	100
İŞLENEN							
Soya Yağı	312.656	316.036	314.503	313.412	329.496	5,13	60,73
Kanola Yağı	69.029	71.913	72.202	81.027	81.981	1,18	15,11
Ayçiçek Yağı	49.481	45.041	46.772	51.370	52.458	2,12	9,67
Çiğit Yağı	33.279	32.548	32.154	32.583	32.743	0,49	6,04
Yerfıstığı Yağı	19.099	19.684	19.825	19.319	19.492	0,90	3,59
Palm Çekirdeği Yağı	19.381	19.060	18.907	19.864	20.419	2,79	3,76
Hindistan Cevizi Yağı	5.732	5.682	5.919	5.881	5.961	1,36	1,10
Toplam	508.657	509.964	510.282	523.456	542.550	3,65	100
İHRACAT							
Palm Yağı	48.355	48.536	43.970	49.385	50.553	2,37	56,28
Soya Yağı	12.384	12.611	12.252	11.421	11.513	0,81	12,82
Ayçiçek Yağı	13.471	11.327	11.077	14.051	13.824	-1,62	15,39
Kanola Yağı	5.874	6.419	5.324	6.458	7.100	9,94	7,90
Palm Çekirdeği Yağı	3.286	3.210	2.776	2.983	3.157	5,83	3,51
Hindistan Cevizi Yağı	1.882	1.709	2.279	2.146	1.989	-7,32	2,21
Zeytin Yağı	1.468	1.361	1.410	1.183	1.143	-3,38	1,27
Yerfıstığı Yağı	319	478	351	413	445	7,75	0,50
Çiğit Yağı	115	97	125	107	96	-10,28	0,11
Toplam	87.154	85.748	79.564	88.147	89.820	1,90	100
BİTİŞ STOKLARI							
Palm Yağı	15.910	14.944	16.117	17.010	16.189	-4,83	52,74
Soya Yağı	5.520	5.531	4.863	5.014	5.391	7,52	17,56
Kanola Yağı	2.854	3.444	2.542	3.249	3.630	11,73	11,83
Ayçiçek Yağı	2.922	1.980	2.646	3.098	3.006	-2,97	9,79
Palm Çekirdeği Yağı	1.128	992	953	893	938	5,04	3,06
Hindistan Cevizi Yağı	638	796	850	739	692	-6,36	2,25
Zeytin Yağı	850	587	655	325	322	-0,92	1,05
Yerfıstığı Yağı	404	304	344	386	373	-3,37	1,22
Çiğit Yağı	222	196	158	176	154	-12,50	0,50
Toplam	30.448	28.774	29.128	30.890	30.695	-0,63	100

Kaynak: USDA (Erişim Tarihi: 04.01.2024) ¹/Tahmin, ²/Öngörü

Ek Tablo 3. Dünyada ayçiçeği tohumu üretiminin ülkelere göre dağılımı (bin ton)

	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23 ¹	2023/24 ²	% Pay (23/24)
EKİM ALANI (1000 HA)						
Rusya	8.363	8.345	9.612	9.111	9.500	33,48
Ukrayna	6.400	7.000	7.100	5.700	6.000	21,14
AB	4.324	4.441	4.372	4.975	4.960	17,48
Arjantin	1.382	1.628	1.960	2.453	2.200	7,75
Kazakistan	815	750	940	1.090	1.150	4,05
Türkiye	730	720	760	790	700	2,47
Diğer	3.776	3.864	3.802	3.892	3.869	13,63
DÜNYA	25.790	26.748	28.546	28.011	28.379	100,00
ÜRETİM						
Rusya	15.305	13.269	15.572	16.254	17.500	30,81
Ukrayna	16.500	14.100	17.500	12.200	14.500	25,53
AB	9.474	8.898	10.328	9.166	10.650	18,75
Arjantin	2.857	3.247	4.050	5.019	4.500	7,92
Çin	2.664	2.570	2.154	1.900	2.250	3,96
Türkiye	1.750	1.560	1.750	1.900	1.550	2,73
Kazakistan	839	844	1.032	1.304	1.200	2,11
Diğer	4.410	4.347	4.472	4.634	4.650	8,19
DÜNYA	53.799	48.835	56.858	52.377	56.800	100,00
İTHALAT						
AB	976	779	1.795	1.460	500	17,21
Türkiye	1.178	907	669	1.075	900	30,97
Çin	266	137	157	277	300	10,32
Özbekistan	107	141	120	225	225	7,74
Kazakistan	65	44	195	190	150	5,16
Amerika	181	170	174	140	170	5,85
Diğer	570	557	685	624	661	22,75
DÜNYA	3.343	2.735	3.795	3.991	2.906	100,00
İHRACAT						
Ukrayna	53	191	1.622	1.856	500	16,16
AB	528	624	397	585	450	14,54
Rusya	1.253	554	235	450	550	17,78
Çin	500	475	438	380	450	14,54
Kazakistan	318	266	224	310	275	8,89
Moldova	479	273	524	275	300	9,70
Türkiye	99	123	118	105	75	2,42
Diğer	457	394	354	273	494	15,97
DÜNYA	3.687	2.900	3.912	4.234	3.094	100,00
YURTİÇİ TÜKETİM						
Rusya	14.200	12.825	14.550	15.830	16.890	29,72
Ukrayna	16.560	13.850	11.350	14.250	14.250	25,08
Avrupa	9.665	9.225	11.435	10.525	10.625	18,70
Arjantin	2.850	3.237	3.850	4.550	4.400	7,74
Türkiye	2.687	2.587	2.302	2.812	2.427	4,27
Çin	2.200	2.200	2.250	1.780	2.100	3,70
Diğer	5.190	5.167	5.519	6.232	6.134	10,79
DÜNYA	53.352	49.091	51.256	55.979	56.826	100,00
BİTİŞ STOKLARI						
Arjantin	837	671	715	1.089	989	25,46
Rusya	136	96	958	1.007	1.117	28,75
Ukrayna	58	141	4.690	815	595	15,32
Çin	593	625	248	265	265	6,82
AB	573	401	692	208	283	7,28
Amerika	88	179	134	167	124	3,19
Türkiye	345	102	101	159	107	2,75
Diğer	250	244	406	389	405	10,42
DÜNYA	2.880	2.459	7.944	4.099	3.885	100,00

Kaynak: USDA (Erişim Tarihi: 04.01.2024) ¹/Tahmin, ²/Öngörü

Ek Tablo 4. Dünyada ayçiçek yağı üretiminin ülkelere göre dağılımı (bin ton)

	2019/20	2020/21	2021/22	2022/23 ¹	2023/24 ²	% Pay (23/24)
ÜRETİM						
Rusya	5.699	5.121	5.823	6.340	6.774	30,72
Ukrayna	7.390	5.913	4.644	6.020	6.020	27,30
AB	3.645	3.460	4.394	4.014	4.056	18,40
Arjantin	1.160	1.350	1.503	1.695	1.695	7,69
Türkiye	1.086	1.044	923	1.125	967	4,39
Kazakistan	220	230	377	457	425	1,93
Diğer	1.949	1.849	1.997	1.947	2.111	9,57
DÜNYA	21.149	18.967	19.661	21.598	22.048	100,00
İTHALAT						
Hindistan	2.514	1.958	1.956	2.988	2.700	22,08
AB	2.369	1.599	2.177	2.102	2.300	18,81
Türkiye	870	778	1.308	1.711	1.225	10,02
Çin	1.749	1.640	513	1.555	1.550	12,68
İran	690	830	585	720	840	6,87
Irak	608	431	429	600	600	4,91
Diğer	2.933	2.414	2.717	2.766	3.012	24,63
DÜNYA	11.733	9.650	9.685	12.442	12.227	100,00
İHRACAT						
Ukrayna	6.686	5.273	4.465	5.683	5.600	40,51
Rusya	3.830	3.246	3.150	4.050	4.275	30,92
AB	875	683	851	1.200	875	6,33
Türkiye	715	639	889	1.102	1.125	8,14
Arjantin	558	829	873	1.000	1.000	7,23
Kazakistan	118	95	181	300	250	1,81
Diğer	689	562	668	716	699	5,06
DÜNYA	13.471	11.327	11.077	14.051	13.824	100,00
YURTIÇİ TÜKETİM						
AB	4.898	4.813	5.313	5.213	5.428	26,42
Hindistan	2.560	2.250	1.900	2.700	2.800	13,63
Rusya	2.025	1.995	2.300	2.400	2.460	11,97
Çin	2.176	2.067	955	1.839	1.941	9,45
Türkiye	1.140	1.230	1.260	1.340	1.415	6,89
İran	675	700	750	780	815	3,97
Arjantin	582	582	582	662	682	3,32
Diğer	4.851	4.595	4.543	4.603	5.002	24,35
DÜNYA	18.907	18.232	17.603	19.537	20.543	100,00
BİTİŞ STOKLARI						
Türkiye	187	140	222	616	268	8,92
Hindistan	390	143	230	580	525	17,47
Rusya	172	53	427	318	358	11,91
Arjantin	295	234	282	315	328	10,91
AB	587	150	557	260	313	10,41
İran	185	338	202	167	219	7,29
Özbekistan	97	110	120	135	137	4,56
Diğer	1.009	812	606	707	858	28,54
DÜNYA	2.922	1.980	2.646	3.098	3.006	100,00

Kaynak: USDA (Erişim Tarihi: 04.01.2024) ¹Tahmin, ²Öngörü

Ek Tablo 5. Avrupa Birliği başlıca yağlı tohumlar üretimi (bin ton)

	2019/2020	2020/2021	2021/2022	2022/2023 ¹	2023/2024 ²
EKİLİ ALAN (1000 HA)					
Kanola	5.081	5.324	5.392	5.936	6.295
Ayçiçeği	4.324	4.441	4.372	4.975	4.960
Soya	937	997	1.005	1.130	1.095
ÜRETİM					
Kanola	15.252	16.732	17.389	19.620	20.100
Ayçiçeği	9.474	8.898	10.328	9.166	10.650
Soya	2.711	2.600	2.833	2.549	3.065
İTHALAT					
Soya	15.017	14.786	14.548	13.199	13.800
Kanola	6.082	5.797	5.573	6.834	5.300
Ayçiçeği	976	779	1.795	1.460	500
İHRACAT					
Ayçiçeği	528	624	397	585	450
Kanola	332	173	452	549	450
Soya	229	187	291	231	300
YURTIÇİ TÜKETİM					
Kanola	21.675	22.825	22.400	24.900	25.200
Soya	17.165	17.360	16.970	15.880	16.590
Ayçiçeği	9.665	9.225	11.435	10.525	10.625
BİTİŞ STOKLARI					
Kanola	1.187	718	828	1.833	1.583
Soya	1.721	1.560	1.680	1.317	1.292
Ayçiçeği	573	401	692	208	283

Kaynak: USDA (Erişim Tarihi: 04.01.2024) ¹/Tahmin, ²/Öngörü

Ek Tablo 6. Dünya ayçiçek tohumu ve ayçiçek yağı fiyatları (\$/ton)

Üretim Sezonu	Ayçiçeği Tohumu		Ayçiçek Yağı	
	ABD Çiftlik Fiyatı	Rotterdam CIF	Minneapolis FOB	AB FOB
2012/13	557	580	1452	1189
2013/14	484	466	1304	929
2014/15	496	432	1471	850
2015/16	446	440	1275	849
2016/17	387	408	1181	807
2017/18	383	403	1203	776
2018/19	385	380	1174	719
2019/20	450	420	1434	795
2020/21	513	685	1639	1350
2021/22	760	763	2456	1676
2022 Ekim	646	619	2067	1353
2022 Kasım	626	626	2337	1337
2022 Aralık	650	591	2035	1244
2022 Ocak	628	606	1890	1220
2023 Şubat	679	601	1791	1168
2023 Mart	593	522	1689	1056
2023 Nisan	593	504	1609	1045
2023 Mayıs	551	508	1513	930
2023 Haziran	456	445	1477	923
2023 Temmuz	551	481	1615	1050
2023 Ağustos	-	498	1603	979
2023 Eylül	-	-	-	-
2022/23	597	546	1784	1119

Kaynak: www.fas.usda.gov, Oilseeds: World MarketsandTrade, September 2023 (Erişim tarihi: 04.01.2024)

Ek Tablo 7. Türkiye'nin ayrıçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve kúspe ithalat miktarı (ton)

	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	TOPLAM
2015/2016													
Tohum	4.528	33.505	17.380	22.857	9.708	25.862	53.978	53.625	83.239	66.830	18.805	31.854	422.168
Ham Yağ	14.632	38.717	70.494	101.121	63.942	76.670	55.914	39.237	73.134	57.650	36.933	28.019	656.463
Rafine Yağ	443	2.142	2.430	2.517	3.122	1.875	3.303	624	1.443	4.490	2.734	4.252	29.377
Kúspe	15.319	67.129	85.535	100.887	67.988	82.429	98.169	77.761	48.997	74.812	31.579	50.447	801.052
2016/2017													
Tohum	2.011	23.701	12.616	24.773	28.995	37.298	155.767	70.079	83.442	78.146	65.600	6.325	588.764
Ham Yağ	33.441	58.105	96.911	81.973	71.571	53.723	74.666	66.379	77.793	66.624	43.633	28.416	753.234
Rafine Yağ	2.224	3.721	4.925	3.770	2.581	4.284	3.983	2.348	5.171	3.089	2.451	765,1	39.312
Kúspe	29.097	62.665	94.601	63.125	145.015	108.105	145.749	73.653	92.167	63.876	53.046	26.492	957.592
2017/2018													
Tohum	3.921	12.137	31.146	41.555	65.168	81.576	126.993	93.711	46.812	62.141	71.578	3.035	639.773
Ham Yağ	11.984	24.129	69.422	33.119	36.240	28.315	46.840	42.647	62.088	43.466	50.576	13.788	462.615
Rafine Yağ	2.432	3.461	5.355	3.339	2.704	4.558	1.736	3.060	2.196	3.040	5.471	3.270	40.622
Kúspe	35.464	77.139	64.452	79.978	159.773	125.886	67.026	102.107	108.985	60.228	37.709	12.708	931.454
2018/2019													
Tohum	2.128	225	34.734	43.321	33.635	66.961	154.473	131.354	245.595	176.569	44.228	10.070	943.292
Ham Yağ	26.330	41.056	39.449	37.421	58.974	37.570	46.753	54.545	55.500	35.582	40.484	30.033	503.698
Rafine Yağ	1.929	6	686	1.518	2.350	3.753	1.828	5.293	5.280	3.912	1.964	839	29.356
Kúspe	12.110	35.701	58.338	53.919	95.838	117.205	135.800	139.625	90.877	62.618	66.464	41.736	910.230
2019/2020													
Tohum	26.044	72.615	54.708	31.733	26.025	225.704	188.416	94.643	153.032	112.846	9.558	569	995.893
Ham Yağ	21.175	37.531	34.854	46.522	41.991	47.435	59.615	92.116	163.706	104.170	57.305	32.090	738.510
Rafine Yağ	3.079	3.269	4.158	4.118	1.824	3.681	1.874	1.625	906	1.459	2.443	2.904	31.342
Kúspe	35.866	68.315	92.723	132.688	107.159	111.787	77.846	48.550	117.826	97.165	90.329	43.894	1.024.147
2020/2021													
Tohum	9.352	23.447	84.843	118.444	90.883	115.597	113.138	99.936	94.304	26.357	6.995	1.102	784.398
Ham Yağ	25.101	13.355	68.252	71.705	52.294	81.736	117.932	82.450	33.893	52.193	43.327	46.463	688.702
Rafine Yağ	1.387	3.302	3.201	4.457	2.049	2.533	1.448	2.163	343	100	151	1.256	22.389
Kúspe	31.483	100.954	108.613	121.257	79.240	60.193	79.725	94.332	56.732	31.325	29.397	24.382	817.634
2021/2022													
Tohum	4.517	28.147	44.837	41.703	15.096	34.084	45.108	32.227	51.775	146.360	114.580	80.430	638.862
Ham Yağ	40.288	30.770	87.939	179.887	134.601	112.926	90.339	114.867	159.590	132.725	70.485	150.564	1.304.982
Rafine Yağ	77	125	691	1.315	107	107	107	107	107	107	107	107	3.060
Kúspe	22.401	44.454	134.160	109.711	95.241	44.562	31.683	70.422	72.372	75.808	42.786	76.143	819.743
2022/2023													
Tohum	12.060	54.721	76.668	139.622	129.574	130.041	76.176	77.327	174.068	94.229	18.163	10.720	993.370
Ham Yağ	152.585	127.923	105.431	97.706	143.313	168.891	291.936	171.492	294.077	137.317	143.286	72.757	1.906.712
Rafine Yağ	285	326	1.389	120	65.625	43.877	74.252	68.823	63.826	40.710	65.406	70.605	495.244
Kúspe	28.562	55.834	51.920	36.640	88.611	68.114	106.094	70.681	113.783	88.154	135.449	66.390	910.231

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 8. Türkiye'nin ayrıçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve kúspe ithalat değeri (bin \$)

	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	TOPLAM
2015/2016													
Tohum	3.067	21.719	11.340	15.423	6.343	16.891	35.186	34.556	53.709	43.814	12.771	20.611	275.431
Ham Yağ	19.249	56.918	100.877	143.414	89.132	109.020	80.550	54.023	98.809	79.562	51.420	41.785	924.758
Rafine Yağ	597	2.604	3.176	3.304	4.057	2.487	4.275	845	1.903	5.752	3.454	5.218	37.672
Kúspe	4.239	16.779	21.111	23.954	14.638	17.059	19.369	15.383	10.093	18.963	8.406	12.476	182.471
2016/2017													
Tohum	1.493	18.183	9.716	15.095	16.090	18.865	77.956	35.140	41.938	39.207	34.129	3.325	311.136
Ham Yağ	43.296	82.382	132.933	107.433	71.508	50.923	72.943	65.105	77.535	66.862	46.612	27.198	844.730
Rafine Yağ	2.828	4.383	5.709	4.303	3.017	5.008	4.626	2.733	6.048	3.629	2.850	948	46.083
Kúspe	6.749	13.376	19.674	12.815	29.073	21.311	23.399	14.153	17.657	12.169	10.200	5.028	185.604
2017/2018													
Tohum	2.291	7.124	15.842	17.840	27.461	31.749	50.929	37.043	18.833	25.512	30.164	1.164	265.952
Ham Yağ	12.522	24.897	67.767	30.789	34.913	22.551	37.361	33.148	49.247	35.175	40.312	10.858	399.540
Rafine Yağ	2.852	4.401	6.566	3.769	3.091	4.984	1.945	3.166	2.132	2.842	5.305	2.989	44.041
Kúspe	6.886	14.465	11.951	14.706	29.806	24.220	14.480	25.495	29.316	16.864	10.444	3.458	202.092
2018/2019													
Tohum	687	126	13.959	16.155	12.589	25.282	58.573	51.429	97.212	71.041	19.107	4.453	370.612
Ham Yağ	20.309	30.644	29.300	26.748	40.394	25.784	32.319	37.666	39.922	25.290	29.082	23.015	360.475
Rafine Yağ	1.678	14	595	1.300	2.082	3.245	1.676	4.728	4.847	3.713	1.874	830	26.583
Kúspe	3.147	9.055	14.141	12.970	22.492	27.219	31.565	31.912	19.842	14.091	15.343	9.863	211.640
2019/2020													
Tohum	10.518	25.958	20.456	11.338	10.313	91.907	78.599	37.660	64.438	47.253	3.784	254	402.480
Ham Yağ	15.951	27.665	25.675	32.827	29.994	34.392	46.336	69.364	121.209	76.792	42.615	24.243	547.063
Rafine Yağ	2.999	3.203	4.062	4.007	1.764	3.535	1.867	1.563	916	1.515	2.287	2.735	30.452
Kúspe	8.406	14.921	19.604	27.571	22.598	24.254	17.134	10.730	27.861	23.141	21.596	10.250	228.067
2020/2021													
Tohum	3.984	10.963	44.419	69.018	56.989	76.545	76.408	74.754	71.256	20.569	5.136	755	510.797
Ham Yağ	20.252	12.786	62.131	72.391	57.979	99.234	151.896	119.920	52.694	74.666	56.825	55.967	836.740
Rafine Yağ	1.330	3.311	3.303	5.096	2.711	3.466	2.155	3.466	350	230	263	1.895	27.576
Kúspe	7.294	25.515	31.227	38.675	25.770	21.316	28.200	30.988	18.737	11.081	10.190	7.545	256.537
2021/2022													
Tohum	2.732	18.728	36.783	26.908	11.850	26.435	39.684	31.482	46.160	126.663	93.211	59.379	520.017
Ham Yağ	50.734	39.248	120.550	250.933	190.094	155.547	128.686	186.228	286.276	257.019	125.238	227.152	2.017.704
Rafine Yağ	215	224	1.098	1.728	217	152	264	430	228	220	534	454	5.764
Kúspe	7.368	13.602	43.477	35.183	30.012	14.687	12.082	25.072	26.976	26.287	14.101	24.370	273.216
2022/2023													
Tohum	7.627	35.164	46.106	87.212	130.167	125.548	83.837	62.961	105.170	60.391	28.593	19.885	792.659
Ham Yağ	213.129	169.007	134.422	125.473	179.426	207.422	340.103	183.497	287.228	124.084	122.820	69.533	2.156.142
Rafine Yağ	618	634	2.240	348	104.577	68.483	114.385	102.883	90.354	53.839	78.279	85.048	701.687
Kúspe	8.354	15.054	14.343	10.450	27.264	21.986	37.160	24.225	37.996	28.152	42.475	21.123	288.583

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 9. Türkiye'nin ayçiçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve küspe ihracat miktarı (ton)

	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	TOPLAM
2015/2016													
Tohum	287	238	258	36	382	442	840	426	384	291	176	602	4.362
Ham Yağ	0,3	0,8	0,2	0,0	0,0	0,0	1,3	0,2	2,7	0,3	0,0	0,1	6,0
Rafine Yağ	34.204	46.866	68.184	55.755	47.583	54.907	47.203	40.375	43.862	52.594	43.883	49.329	584.746
Küspe	51	50	74	100	0	0	100	0	360	3.164	0	50	3.948
2016/2017													
Tohum	568,2	1.058	924,6	416,4	753,9	662,1	960	1.249	300,8	432,6	918,1	1.368	9.611
Ham Yağ	0,2	0,1	0,1	1,5	-	0,6	29	0,7	0,1	30,0	0,3	6,7	69
Rafine Yağ	40.289	63.533	66.200	51.590	47.063	59.296	69.942	48.864	57.553	53.757	32.537	38.402	629.028
Küspe	212,7	1.261	1.315,0	140,0	113,2	25,9	74,3	50	95,7	-	-	-	3.288
2017/2018													
Tohum	1.580	2.225	2.368	3.036	637	217	204	474	40	351	107	466	11.706
Ham Yağ	1	1	1	4	3	2	2.077	275	373	227	264	1.685	4.913
Rafine Yağ	29.488	31.491	27.254	28.941	26.697	26.565	32.727	39.342	39.762	23.983	31.792	32.110	370.153
Küspe	-	52	54	76	179	385	3.154	180	208	152	601	1.887	6.927
2018/2019													
Tohum	735	164	227	493	416	125	288	509	680	203	226	361	4.427
Ham Yağ	77	208	205	165	59	68	569	632	270	487	5.319	486	8.546
Rafine Yağ	35.408	41.522	38.987	33.049	30.191	30.930	32.545	37.558	45.249	21.972	40.244	37.502	425.157
Küspe	3.186	1.250	2.619	2.948	200	3.896	925	198	269	676	1.732	4.752	22.651
2019/2020													
Tohum	101	671	764	389	421	602	818	208	94	124	162	45	4.400
Ham Yağ	574	1.753	735	1.731	183	371	297	113	177	552	712	181	7.380
Rafine Yağ	43.799	51.449	40.572	34.889	39.615	45.610	54.192	59.332	56.682	68.025	63.145	50.573	607.885
Küspe	293	73	44	2.397	50	2.697	151	968	489	2.194	100	149	9.602
2020/2021													
Tohum	559	127	437	562	240	315	3.388	3.044	52	26	4.378	140	13.268
Ham Yağ	1.604	2.194	20	14.892	79	16.473	2.054	22	3.566	7.554	45	2.267	50.769
Rafine Yağ	54.970	39.487	41.300	41.063	26.037	25.410	42.755	38.687	29.794	46.941	28.338	41.818	456.601
Küspe	0	850	912	284	295	1.900	998	791	1.700	6.083	3.294	1.076	18.183
2021/2022													
Tohum	536	3.893	7.062	5.473	4.749	5.816	1.188	1.298	12	113	683	67	30.890
Ham Yağ	6.861	1.163	8.167	13.736	11.987	15.894	7.989	50.886	28.400	52.995	51.429	62.098	311.606
Rafine Yağ	43.568	44.573	47.226	51.428	46.036	63.637	20.225	19.390	50.676	68.352	55.163	61.579	571.851
Küspe	1.175	1.019	3.139	191	2.573	3.241	182	951	16.263	3.933	1.646	1.451	35.763
2022/2023													
Tohum	293	371	6.442	7.097	13.409	10.458	8.842	5.654	4.661	5.015	3.578	4.222	70.042
Ham Yağ	23.627	36.465	39.124	54.207	2.276	21.883	85.822	29.497	7.392	24.193	27.808	4.661	356.953
Rafine Yağ	62.154	65.458	61.809	65.365	65.602	43.857	74.170	68.332	63.571	39.581	62.745	69.855	742.500
Küspe	37.396	5.438	303	2.984	208	1.434	13.253	1.507	8.473	52	637	6.069	77.753

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 10. Türkiye'nin ayçiçeği tohumu, ham yağ, rafine yağ ve küspe ihracat değeri (bin \$)

	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	TOPLAM
2015/2016													
Tohum	496	394	421	65	622	709	1.285	689	613	488	266	913	6.960
Ham Yağ	0,7	1,2	0,5	0,0	0,0	0,0	2,5	0,4	4,8	0,5	0,0	0,2	10,9
Rafine Yağ	37.765	49.867	74.238	60.309	51.487	58.846	50.929	43.175	46.578	55.100	46.959	52.018	627.273
Küspe	16	12	20	28	0	0	24	0	86	1.158	0	16	1.359
2016/2017													
Tohum	1.083	2.081	1.704	587,7	1.281	937,0	1.437	1.657	460,9	688,3	1.421	2.045	15.382
Ham Yağ	0,3	0,1	0,2	2,6	0	1,9	36,8	1,7	0,3	47,7	0,4	8,9	100,8
Rafine Yağ	42.302	67.254	69.796	53.966	49.614	63.353	72.689	50.430	57.760	54.162	32.848	38.969	653.046
Küspe	61	300	19	263	61	30	5	18,9	0	13	23	0	795
2017/2018													
Tohum	2.361	3.511	3.604	4.813	791	351	367	591	25	344	188	265	17.211
Ham Yağ	1	4	2	8	5	5	1.662	271	374	219	259	1.583	4.394
Rafine Yağ	29.937	31.976	28.200	30.093	27.488	27.147	34.110	41.284	41.312	25.135	33.840	32.550	355.584
Küspe	0	22	16	17	56	100	1.096	64	70	57	147	389	2.033
2018/2019													
Tohum	647	144	232	341	370	122	296	445	671	220	252	344	4.084
Ham Yağ	76	199	187	156	65	65	701	947	253	455	6.490	496	10.092
Rafine Yağ	35.688	41.365	37.938	31.535	28.194	29.186	30.708	34.779	42.227	20.723	37.115	34.702	404.159
Küspe	1.047	336	960	581	54	1.353	205	54	106	277	420	1.835	7.229
2019/2020													
Tohum	168	1.238	837	373	748	1.060	1.099	87	160	124	212	70	6.177
Ham Yağ	583	1.615	748	1.518	179	397	290	106	166	515	659	172	6.947
Rafine Yağ	40.725	48.172	37.785	32.584	37.584	44.249	52.177	56.023	54.266	66.789	61.238	48.977	580.570
Küspe	70	25	14	857	15	1.143	41	198	148	956	31	41	3.538
2020/2021													
Tohum	841	179	585	863	376	513	2.470	2.175	33	16	2.526	167	10.744
Ham Yağ	1.333	2.092	21	18.776	81	20.639	2.544	20	5.534	11.876	54	2.717	65.687
Rafine Yağ	53.746	41.656	44.797	48.651	33.092	34.954	63.806	61.068	49.615	78.192	44.298	60.109	613.984
Küspe	0	183	100	60	112	642	309	327	475	2.219	1.420	294	6.141
2021/2022													
Tohum	1.871	12.553	20.219	15.364	19.067	26.475	5.469	4.719	53	107	1.142	76	107.116
Ham Yağ	8.772	1.398	10.687	18.623	16.479	22.070	11.008	91.972	52.158	102.102	95.373	100.605	531.246
Rafine Yağ	64.521	67.879	74.424	84.121	46.036	76.998	63.637	108.028	20.225	33.160	19.390	36.242	694.661
Küspe	475	271	1.195	64	954	1.312	76	386	6.834	1.379	488	383	13.817
2022/2023													
Tohum	549	1.419	23.305	29.124	58.706	45.881	34.084	12.148	10.030	9.098	9.180	8.421	241.946
Ham Yağ	36.039	53.666	52.765	72.446	2.792	26.727	98.162	31.605	9.123	22.287	23.450	4.002	433.064
Rafine Yağ	113.293	111.246	99.171	107.645	104.495	68.406	114.168	102.189	90.006	52.469	75.682	84.128	1.122.897
Küspe	13.086	2.428	120	821	82	388	5.368	458	3.128	20	241	2.271	28.410

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 11. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği tohumu ithalat miktarı (ton)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
Ukrayna	27.229	43.454	58.292	555.545	372.409
Romanya	260.907	46.997	156.460	95.902	212.778
Bulgaristan	82.582	91.429	175.315	28.810	76.758
Rusya Federasyonu	294.060	693.889	9.772	55	36.290
Moldova	393.498	114.682	171.444	115.276	33.150
Çin	257	86	1.507	0	30.420
Irak	0	0	0	0	12.378
Suriye	112	0	0	0	11.261
Diğer	80.785	102.677	76.312	7.142	53.734
TOPLAM	1.139.430	1.093.215	649.102	802.730	839.177

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 12. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği tohumu ithalat değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
Ukrayna	14.759	23.064	41.237	414.827	227.612
Romanya	96.579	21.513	106.100	67.763	141.762
Rusya Federasyonu	114.545	303.483	5.247	97	87.475
Çin	347	78	657	0	58.386
Bulgaristan	32.705	39.501	130.002	23.369	49.700
Fransa	4.542	16.401	16.655	5.450	20.085
Moldova	158.044	57.304	117.977	88.092	18.865
Irak	0	0	0	0	18.446
Diğer	35.425	40.360	49.132	11.376	134.573
TOPLAM	456.945	501.704	467.008	610.974	756.905

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 13. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek tohumu ihracat miktarı (ton)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
Rusya Federasyonu	4.506	5.436	4.917	7.558	15.240
Irak	232	1.244	443	742	12.245
Suriye	62	62	59	748	11.261
Romanya	2.306	22.478	19.043	2.964	6.379
Tunus	340	380	81	0	4.488
Almanya	1	125	15	0	4.180
Ukrayna	3.886	4.305	5.059	4.667	3.936
Avusturya	1.801	2.093	3.368	3.323	3.750
Bulgaristan	60	50	155	371	3.005
ABD	2.023	3.681	142	339	2.487
Polonya	0	0	0	23	2.483
İran	141	0	1	0	2.378
Azerbaycan	38	62	2	7	2.088
Cezayir	3.499	2.731	302	1	1.933
Fransa	949	806	2.339	1.360	1.929
İtalya	1.328	1.405	2.112	3.056	1.464
Libya	12	0	0	0	1.448
Diğer	49.561	23.677	10.752	2.972	12.534
Toplam	70.744	68.535	48.789	28.130	93.228

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 14. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek tohumu ihracat değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
Rusya Federasyonu	20.360	25.110	22.784	30.640	77.370
Romanya	7.107	16.117	35.111	14.250	26.194
Ukrayna	17.658	17.985	21.531	18.894	24.694
Irak	301	449	351	651	18.243
Avusturya	6.460	6.573	12.368	12.677	17.261
Suriye	38	52	114	626	15.129
Almanya	9	177	57	7	12.666
Fransa	3.308	2.765	8.045	5.074	9.612
Macaristan	6.909	9.195	8.523	5.501	8.111
Bulgaristan	201	257	656	2.471	7.623
Kazakistan	1.535	1.937	1.496	6.654	7.316
İtalya	4.035	4.105	7.025	11.644	5.784
Polonya	0	0	0	9	5.619
Tunus	197	243	43	0	4.175
Azerbaycan	85	53	24	62	3.719
Diğer	34.045	21.865	7.222	2.346	32.851
TOPLAM	102.247	106.881	125.349	111.505	276.368

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 15. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağı ithalatı miktarı (ton)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
Ukrayna	16.340	90.421	45.044	657.054	1.132.584
Rusya Federasyonu	474.674	685.493	803.982	764.093	476.783
Hindistan	0	0	0	0	153.124
Irak	0	1	0	0	125.023
Bulgaristan	23.545	26.700	42.361	17.594	15.213
Sırbistan	12.500	6.757	5.808	1.865	10.618
Suudi Arabistan	0	0	0	0	8.000
Sudan	0	0	0	0	5.000
Diğer	37.927	53.343	4	9.136	15.002
TOPLAM	564.986	862.716	897.198	1.449.741	1.941.347

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 16. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağı ithalatı değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
Ukrayna	11.236	68.032	58.446	969.176	1.154.772
Rusya Federasyonu	328.097	537.234	1.060.280	1.187.417	490.722
Hindistan	0	0	0	0	144.597
Irak	0	1	0	0	133.196
Bulgaristan	17.020	21.372	59.284	25.632	15.940
Sırbistan	11.069	6.616	7.184	2.651	9.628
Suudi Arabistan	0	0	0	0	7.524
Sudan	0	0	0	0	6.016
Diğer	32.273	44.565	3	13.394	15.764
TOPLAM	399.696	677.821	1.185.197	2.198.271	1.978.159

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 17. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağ ihracatı miktarı (ton)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
Hindistan	0	0	0	123.134	153.124
Irak	70.039	59.168	73.130	251.191	125.023
Suudi Arabistan	0	0	0	19.894	8.000
Sudan	0	1	0	0	5.000
Lübnan	0	1	3.010	0	3.049
Venezuela	0	0	0	0	3.000
Tayland	0	0	0	618	2.092
Diğer	10.243	32.840	59.784	40.264	3.646
TOPLAM	80.282	92.009	135.923	435.100	302.934

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 18. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek ham yağ ihracatı değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
Hindistan	0	0	0	210.169	144.597
Irak	47.328	44.890	95.257	394.935	133.196
Suudi Arabistan	0	0	0	34.118	7.524
Sudan	0	0	0	0	6.016
Venezuela	0	0	0	0	2.730
Lübnan	0	1	3.764	0	2.688
Tayland	0	0	0	1.135	2.640
Diğer	12.141	39.637	78.691	66.324	4.364
TOPLAM	59.470	84.528	177.712	706.682	303.755

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 19. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ithalatı miktarı (ton)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
Cibuti	0	0	0	0	186.437
Irak	11	58	0	0	71.122
Suriye	199	0	0	25	60.276
Lübnan	0	0	0	0	55.100
Libya	0	0	53	0	49.164
Diğer	40.756	29.287	12.767	3.150	374.380
TOPLAM	40.967	29.345	12.820	3.175	796.479

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 20. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ithalatı değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
Cibuti	0	0	0	0	244.626
Irak	16	68	0	0	91.056
Suriye	182	0	0	48	79.493
Lübnan	0	0	0	0	71.347
Libya	0	0	72	0	68.233
Diğer	38.306	29.523	18.607	6.291	508.162
TOPLAM	31.681	38.504	29.590	18.679	6.339

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 21. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ihracat miktarı (ton)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
Cibuti	98.052	190.000	96.720	137.803	186.437
Irak	52.451	54.057	28.405	51.654	71.122
Suriye	65.767	57.441	56.560	61.907	60.276
Lübnan	8.104	12.428	21.253	50.290	54.904
Libya	17.306	48.890	24.612	63.394	49.164
Yemen	57.852	49.698	75.482	25.076	41.607
İsrail	11.507	16.336	22.227	22.954	33.971
BAE	8.778	12.376	9.450	18.622	27.391
ABD	2.538	9.135	13.432	19.633	26.441
Suudi Arabistan	4.479	4.107	74	4.680	25.665
Sudan	1.047	5.407	1.001	425	19.245
Senegal	5.519	13.876	8.535	10.708	15.519
Filistin Devleti	8.025	7.511	5.226	15.756	14.164
Afganistan	4.012	3.247	11.288	24.292	13.529
Katar	6.894	5.962	5.011	10.715	12.001
Tanzanya	4.009	2.376	5.409	4.790	10.611
Tayland	7.238	8.442	5.243	4.846	7.119
Gana	2.313	8.362	4.100	9.426	7.092
Güney Afrika Cumhuriyeti	1	13.322	4.056	724	6.601
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	6.303	5.810	5.621	6.819	6.003
Ürdün	291	1.672	1.200	6.184	5.598
Kuveyt	2.487	4.060	1.525	2.303	5.089
Somali	25.766	24.647	7.860	7.812	4.803
Güney Kore	1.885	2.395	1.258	3.498	4.244
Umman	8.106	10.746	6.876	3.761	3.814
Togo	777	2.357	554	2.562	3.628
Kanada	604	459	517	695	3.545
Japonya	1.515	1.798	1.735	1.725	3.334
Bahreyn	1.898	2.482	1.892	2.152	3.307
Venezuela	2.221	3.590	3.636	2.613	3.231
Diğer	42.918	60.488	47.444	62.025	56.903
TOPLAM	460.662	643.477	478.202	639.844	786.358

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 22. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek rafine yağı ihracat değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
Cibuti	90.377	183.068	147.435	244.463	244.626
Irak	47.382	52.537	42.182	95.468	91.056
Suriye	59.393	55.500	84.312	104.297	79.493
Lübnan	7.914	12.664	32.248	91.132	70.949
Libya	15.952	49.234	38.942	121.033	68.233
Yemen	53.259	48.403	114.175	47.650	55.209
İsrail	10.553	16.160	33.616	40.707	44.617
ABD	2.781	11.758	21.181	38.479	43.254
BAE	8.418	12.585	14.161	35.365	36.659
Suudi Arabistan	4.394	4.142	114	7.846	34.107
Sudan	965	5.097	1.465	726	23.773
Senegal	5.146	13.655	12.837	18.742	22.080
Afganistan	3.672	3.335	17.400	44.809	19.618
Filistin Devleti	7.177	7.158	7.776	29.079	19.104
Katar	7.008	6.435	8.019	20.710	16.379
Tanzanya	3.949	2.449	8.787	8.343	14.128
Gana	2.155	8.244	6.387	18.045	9.608
Tayland	6.253	7.773	7.647	9.155	8.511
Güney Afrika Cum.	1	13.311	5.965	1.230	8.419
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	5.917	6.044	9.414	13.051	8.119
Kuveyt	2.522	4.207	2.520	4.599	7.364
Güney Kore	2.849	3.498	2.657	7.941	6.535
Somali	23.945	23.544	12.183	14.144	6.282
Ürdün	265	1.719	1.922	10.618	6.131
Togo	705	2.552	843	4.362	5.169
Umman	7.664	10.164	10.744	6.891	5.072
Kanada	611	510	885	1.344	5.018
Bahreyn	1.842	2.543	2.954	4.169	4.654
Surinam	585	380	1.854	2.004	4.614
Diğer	45.446	69.569	80.954	128.729	82.099
TOPLAM	429.100	638.240	731.579	1.175.132	1.050.879

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 23. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek küspesi ithalat miktarı (ton)

	2019	2020	2021	2022	2023
Rusya Federasyonu	478.238	547.186	381.176	471.355	660.719
Ukrayna	379.985	335.914	265.682	194.704	220.642
ABD	0	0	0	0	19.482
Bulgaristan	157.833	104.380	71.340	13.004	19.203
Birleşik Krallık	0	0	0	0	13.498
Diğer	75.097	56.268	44.906	2.910	20.210
TOPLAM	1.091.154	1.043.748	763.104	681.973	953.754

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 24. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçek küspesi ithalat değeri (bin \$)

	2019	2020	2021	2022	2023
Rusya Federasyonu	106.081	129.223	126.163	152.943	209.064
Ukrayna	85.635	86.746	85.805	61.464	69.188
Bulgaristan	36.207	27.738	25.373	6.217	9.948
ABD	0	0	0	0	8.077
Birleşik Krallık	0	0	0	0	4.968
Diğer	17.182	13.550	15.036	1.162	6.339
TOPLAM	245.105	257.258	252.377	221.787	307.585

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 25. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği küspesi ihracat miktarı (ton)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
Birleşik Krallık	7.400	4.594	6.695	17.567	13.49
ABD	2.300	5.168	6.075	13.977	19.12
Çin	0	0	0	31.501	0
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	2.300	1.700	7.092	8.562	4.891
Suriye	571	1.247	356	1.423	1.645
Irak	368	182	577	1.936	615
Türkmenistan	1.979	125	195	0	196
Diğer	665	1.061	673	1.395	797
TOPLAM	15.584	14.077	21.662	76.360	40.76

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 26. Ülkelere göre Türkiye'nin ayçiçeği küspesi ihracat değeri (bin \$)

Ülke Adı	2019	2020	2021	2022	2023
ABD	828	1.271	2.338	6.100	7.897
Birleşik Krallık	2.856	2.010	2.733	7.394	4.968
Kuzey Kıbrıs Türk Cum.	467	342	2.056	2.615	1.239
Suriye	132	154	122	490	610
Ürdün	0	31	127	82	362
Irak	97	44	188	688	232
Türkmenistan	704	32	71	0	71
Diğer	217	297	169	10.899	0
TOPLAM	5.302	4.183	7.805	28.267	15.37

Kaynak: TÜİK verilerinden yararlanılarak TEPGE tarafından hesaplanmıştır (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 27. Türkiye'de yıllar itibarıyla ayçiçeği üretim, ekim alanı ve verimi

Yıllar	Üretim (ton)	Ekilen alan (Ha)	Verim (ton/ha)
2005	975.000	566.000	1,72
2006	1.118.000	585.400	1,91
2007	854.407	554.678	1,54
2008	992.000	580.000	1,71
2009	1.057.125	584.000	1,81
2010	1.320.000	641.400	2,06
2011	1.335.000	655.700	2,04
2012	1.370.000	604.616	2,27
2013	1.523.000	609.784	2,50
2014	1.637.900	657.458	2,49
2015	1.680.700	685.317	2,45
2016	1.670.716	720.108	2,32
2017	1.964.385	779.622	2,52
2018	1.949.229	734.465	2,65
2019	2.100.000	752.631	2,79
2020	2.067.004	728.852	2,84
2021	2.415.000	901.153	2,68
2022	2.550.000	980.974	2,60
2023	2.198.000	952.605	2,31

Kaynak: TÜİK (Erişim tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 28. Türkiye'de yağlık ayçiçeği üretici fiyatları (TL/kg)

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ortalama
2010	0,77	0,77	0,78	0,79	0,79	0,79	0,82	0,86	0,87	0,90	0,97	1,02	0,84
2011	1,11	1,10	1,12	1,17	1,15	1,21	1,21	1,18	1,21	1,20	1,18	1,21	1,17
2012	1,21	1,22	1,24	1,26	1,33	1,35	1,34	1,37	1,51	1,51	1,49	1,48	1,36
2013	1,47	1,51	1,48	1,49	1,46	1,45	1,46	1,41	1,38	1,38	1,40	1,43	1,44
2014	1,94	1,96	2,00	1,92	1,93	1,93	1,88	1,82	1,72	1,74	1,71	1,76	1,86
2015	1,75	1,73	1,78	1,75	1,78	1,81	1,80	1,81	1,90	1,98	1,98	1,97	1,84
2016	2,12	2,11	2,07	1,99	2,09	2,08	2,10	2,02	2,30	2,35	2,37	2,36	2,16
2017	2,40	2,39	2,41	2,41	2,39	2,45	2,45	2,45	2,56	2,54	2,57	2,62	2,47
2018	2,61	2,63	2,69	2,59	2,57	2,67	2,70	2,87	3,00	2,92	2,80	2,84	2,74
2019	2,87	2,88	2,85	2,84	2,82	2,86	2,89	3,13	3,62	3,87	3,96	3,86	3,20
2020	4,07	4,13	3,96	4,18	4,25	4,28	4,32	5,02	5,30	5,63	5,72	5,88	4,73
2021	5,89	6,08	6,21	6,24	6,32	6,09	6,15	6,38	6,69	6,88	7,05	7,44	6,45
2022	7,98	8,57	10,17	11,65	11,89	12,25	12,84	13,29	14,35	15,25	15,67	15,91	12,49
2023	15,86	15,90	16,35	16,60	17,36	17,40	18,64	20,91	22,71	22,44	21,28	21,02	18,87

Kaynak: TÜİK (Erişim Tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 29. Türkiye'de ayçiçek yağı tüketici fiyatları (TL/kg)

Yıl	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Ortalama
2007	3,21	3,29	3,27	3,26	3,24	3,23	3,25	3,30	3,58	3,88	4,09	4,13	3,48
2008	4,23	4,75	4,94	5,39	6,07	6,11	6,19	6,01	5,47	5,27	5,11	5,13	5,39
2009	5,07	4,80	4,77	4,83	4,81	4,78	4,71	4,59	4,55	4,51	4,44	4,45	4,69
2010	4,43	4,39	4,40	4,38	4,36	4,06	4,03	4,00	4,04	4,08	4,26	4,46	4,24
2011	4,64	4,89	5,00	5,00	4,96	5,05	5,22	5,41	5,41	5,44	5,49	5,53	5,17
2012	5,59	5,67	5,73	5,77	5,96	6,12	6,12	6,04	6,06	6,14	6,28	6,33	5,98
2013	6,36	6,25	6,19	6,24	6,21	6,19	6,16	6,09	6,02	5,96	5,95	5,98	6,13
2014	6,06	6,15	6,18	6,19	6,18	6,18	6,14	6,13	6,11	6,15	6,15	6,17	6,15
2015	6,36	6,47	6,45	6,58	6,61	6,76	6,92	7,02	7,04	7,15	7,31	7,45	6,84
2016	7,50	7,53	7,52	7,50	7,51	7,59	7,66	7,65	7,67	7,73	7,75	7,88	7,62
2017	8,03	8,13	8,20	8,28	8,28	8,27	8,23	8,25	8,29	8,31	8,39	8,51	8,26
2018	8,33	8,30	8,29	8,28	8,30	8,68	8,81	9,09	9,97	10,41	10,31	10,12	9,08
2019	9,57	9,54	9,49	9,69	10,12	10,30	10,36	10,41	10,51	10,56	10,56	10,58	10,14
2020	10,75	10,93	10,96	11,61	12,05	12,04	12,01	11,98	12,72	14,17	15,09	16,06	12,53
2021	16,51	16,97	17,49	17,93	18,04	18,92	19,27	19,28	19,34	19,89	22,53	28,23	19,53
2022	25,64	26,20	29,70	34,69	-	-	-	-	-	-	-	-	29,06

Kaynak: TÜİK (Erişim Tarihi: 20.02.2024)

Not: 2022 verileri 4 aylık verileri içermektedir.

Ek Tablo 30. Türkiye'de illere göre yağlık ayrıçeği üretim (ton), ekim alanı (da) ve verimi (kg/da)

İller	2019			2020			2021			2022			2023		
	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim
Edirne	950.498	249.569	263	909.155	240.434	264	1.073.508	285.286	266	1.260.318	325.812	259	1.294.200	257.651	199
Adana	844.022	264.852	314	603.723	195.429	324	652.083	201.366	309	738.127	222.682	302	746.169	241.016	323
Tekirdağ	1.365.350	342.299	251	1.424.669	353.982	248	1.663.007	399.531	240	1.709.256	335.561	196	1.746.150	201.200	115
Kırklareli	740.511	210.930	285	778.064	226.320	291	911.619	226.163	248	969.540	227.791	235	977.300	190.308	195
Konya	721.495	298.674	416	668.054	278.546	417	852.400	324.790	381	674.778	254.571	378	455.014	165.285	363
Çorum	307.440	78.307	255	347.144	87.522	252	448.130	94.293	210	548.345	159.004	290	487.893	134.222	275
Tokat	162.301	52.163	321	150.046	48.047	320	208.643	58.069	278	239.478	68.980	288	221.868	66.344	299
Amasya	137.300	39.841	299	147.518	47.087	320	210.745	47.754	227	247.178	81.121	328	222.899	62.647	281
Samsun	167.056	46.487	278	163.023	44.479	273	196.969	51.617	262	213.730	55.695	261	204.097	61.743	303
Çanakkale	182.350	54.249	297	179.492	53.306	297	218.754	62.319	285	272.800	81.549	299	263.847	53.271	202
Balıkesir	182.703	41.077	225	151.554	37.740	249	208.669	50.216	241	244.886	57.247	234	259.137	52.071	201
İstanbul	166.390	37.851	227	161.784	43.274	267	181.676	49.017	270	204.115	51.570	253	212.697	47.046	221
Bursa	96.497	28.276	293	88.601	25.588	289	110.205	30.791	279	141.066	38.915	276	138.008	42.431	307
Karaman	66.460	22.125	333	70.374	24.858	353	81.658	27.855	341	86.654	28.820	333	93.387	34.449	369
Kırşehir	22.523	4.893	217	46.155	10.654	231	77.939	16.203	208	157.535	33.098	210	144.768	33.562	232
Aksaray	60.437	20.642	342	47.872	20.562	430	78.951	32.430	411	67.305	27.607	410	75.015	32.849	438
Eskişehir	126.459	45.677	362	133.731	47.644	366	195.025	68.427	353	165.087	52.543	318	91.933	31.903	347
Afyonkarahisar	48.070	14.185	295	54.116	13.432	248	68.770	15.658	231	102.653	22.178	216	105.930	30.564	289
Osmaniye	63.947	20.153	315	44.210	15.123	342	95.729	34.790	363	81.889	28.740	351	87.910	28.488	324
Sivas	632	141	223	2.394	467	195	14.000	2.796	200	83.337	20.272	243	81.516	22.452	275
Ankara	41.517	10.625	256	53.585	13.509	252	67.495	13.383	198	95.570	21.093	221	79.319	20.028	252
Şanlıurfa	69.281	13.767	199	55.693	14.366	258	68.660	16.459	240	74.485	17.470	235	72.699	19.137	263
Bilecik	23.074	3.973	172	19.200	4.295	224	50.968	9.348	183	84.545	15.324	199	89.478	18.227	204
Kahramanmaraş	12.971	2.901	224	12.954	3.128	241	13.710	3.261	238	14.460	3.675	254	60.632	16.830	278
Yozgat	10.399	1.507	145	12.759	2.281	179	28.700	4.420	154	92.634	13.535	146	72.068	10.798	150
Sakarya	25.719	6.669	259	22.871	6.271	274	30.403	8.936	294	37.564	9.743	259	38.897	10.544	271
İzmir	22.470	6.012	268	24.341	6.502	267	61.873	16.344	264	56.759	14.721	259	37.183	9.522	256
Aydın	336	102	304	7.313	2.387	326	88.272	28.788	326	39.053	12.828	328	26.259	9.023	344
Bolu	11.947	2.987	250	13.065	3.832	293	21.050	6.148	292	27.271	6.785	285	28.209	6.220	220
Kırıkkale	7.962	1.974	249	7.392	2.428	328	6.712	1.760	262	16.810	4.077	243	21.915	5.883	268
Kütahya	8.598	1.560	181	9.545	2.129	223	15.780	3.479	220	30.235	7.385	244	23.315	5.777	248
Mersin	34.558	10.131	293	21.936	6.444	294	22.668	6.226	275	25.658	6.248	244	24.178	5.314	220
Ağrı	26.891	4.266	159	19.478	4.150	213	20.040	3.106	155	31.205	6.889	221	18.726	4.945	264

Ek Tablo 30. Türkiye'de İllere Göre Yağlık Ayçiçeği Üretim (ton), Ekim Alanı (da) ve Verimi (kg/da) (Devam)

İller	2019			2020			2021			2022			2023		
	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim	Ekim alanı	Üretim	Verim
Kocaeli	5.248	1.385	264	8.354	2.342	280	9.164	2.619	286	15.700	3.908	249	14.650	4.045	276
Muş	8.138	1.692	208	7.777	1.712	220	6.850	753	110	35.173	7.669	218	21.729	3.712	171
Uşak	3.798	501	132	3.914	554	142	5.670	608	107	20.200	2.584	128	28.370	3.555	125
Nevşehir	618	147	238	2.694	498	185	3.530	670	190	11.750	1.735	148	11.510	2.100	182
Denizli	1.195	358	300	1.689	525	311	5.725	1.128	197	26.453	6.599	249	13.164	1.834	139
Gaziantep	3.824	1.296	339	6.843	2.314	338	6.320	2.134	338	4.653	1.592	342	4.803	1.713	357
Erzincan	77	15	195	117	24	205	755	181	240	6.000	1.394	232	5.549	1.408	254
Erzurum	524	168	321	450	145	322	1.200	280	280	6.405	1.899	296	3.940	1.407	357
Muğla	1.580	632	400	3.234	1.303	403	3.414	1.365	400	3.154	1.219	386	3.252	1.353	416
Çankırı	1.493	209	140	1.488	222	149	4.092	649	159	5.132	650	127	6.765	1.160	171
Yalova	2.656	409	154	1.906	409	215	3.302	722	219	3.740	794	212	4.423	993	225
Hatay	3.466	827	239	2.920	640	219	1.890	564	298	2.720	807	297	2.956	837	283
Adıyaman	1.291	233	180	1.638	233	142	1.692	191	113	3.087	403	131	5.147	660	128
Manisa	665	131	197	711	140	197	700	134	191	5.235	1.139	218	2.545	610	240
Kayseri	85	38	447	0	0	0	0	0	0	3.800	954	251	2.328	525	226
Isparta	27	3	111	26	4	154	25	4	160	1.695	238	140	2.937	413	141
Antalya	2.756	694	252	4.083	1.039	254	3.000	594	198	2.500	665	266	1.400	401	286
Diyarbakır	8.041	1.399	174	5.683	1.154	203	7.122	795	112	2.560	283	111	2.750	342	124
Bartın	2.372	249	105	2.023	227	112	2.015	218	108	2.260	264	121	2.060	269	131
Zonguldak	274	50	182	281	56	199	447	103	230	990	187	225	1.072	235	253
Kastamonu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.500	406	271	697	207	297
Kars	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1.826	275	151	608	189	313
Burdur	338	74	219	644	157	247	622	138	223	2.088	452	216	703	116	258
Malatya	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	325	98	302
Karabük	0	0	0	0	0	0	300	24	80	2.000	290	145	300	47	157
Gümüşhane	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	80	21	263
Iğdır	60	8	133	0	0	0	0	0	0	190	58	305	0	0	0
Bitlis	1.941	437	225	410	86	210	470	97	206	40	7	175	0	0	0
Niğde	1.203	180	150	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Genel Toplam	6.759.834	1.950.000	-	6.508.696	1.900.000	-	8.113.116	2.215.000	-	9.005.177	2.350.000	-	8.646.679	1.960.000	-

Kaynak: TÜİK (Erişim Tarihi: 20.02.2024)

Ek Tablo 31. Dış ticarete konu olan ayçiçeği, ve ürünlerinin GTİP kodları

Ayçiçeği Tohumu	
120600910011	Ayçiçeği tohumu (kabuksuz veya kabuğu gri beyaz çizgili olanlar); çerezlik olanlar
120600990011	Diğer ayçiçeği tohumları; çerezlik olanlar
120600100000	Ayçiçeği tohumu; tohumluk
120600910019	Ayçiçeği tohumu; diğerleri (gri; beyaz çizgili; kabuklu)
120600990019	Ayçiçeği tohumu; diğerleri (diğer şekillerde)
120890000011	Ayçiçeği unu ve kaba unu
Ayçiçek Ham Yağ	
151211100000	Ayçiçeği tohumu veya aspir yağları, fraksiyonları (ham); teknik/sınai amaçlarla kullanılanlar
151211910000	Ayçiçeği tohumu yağı, fraksiyonları (ham); diğer amaçlarla kullanılanlar
Ayçiçek Rafine Yağı	
151219100000	Ayçiçeği tohumu yağı, fraksiyonları (ham olmayan); teknik/sınai amaçlarla kullanılanlar
151219900011	Ayçiçeği tohumu yağı, fraksiyonları; (ham olmayan); diğer amaçlarla kullanılanlar
151620910016	Ayçiçeği tohumu yağı (ambalajlı, <= 1 kg)
151620950014	Ayçiçeği tohumu yağı (teknik ve sınai amaçla kullanılan, ambalajlı>1 kg)
151620960014	Ayçiçeği tohumu yağı (diğer amaçlı, serbest yağ asitleri<0%50, ambalajlı>1 kg)
Ayçiçek Küşpesi	
230630000000	Ayçiçeği tohumu yağı üretiminden arta kalan küspe ve katı atıklar

KAYNAKLAR

TOB, 2024. <http://www.tarimorman.gov.tr> (Erişim tarihi: 19.03.2024)

TÜİK, 2024. www.tuik.gov.tr (Erişim tarihi: 20/02/2024)

USDA, 2024. www.fas.usda.gov/psdonline/ (Erişim Tarihi: 04.01.2024, 27.02.2024)